Thraxus Ares / Vatra Stră-Rumînă

duminică, 20 august 2023

RUMÎNII ÎN ISTORIA GENOMULUI UMAN

O întrebare care preocupă azi specia umană este legată de viitorul oamenilor, sau mai precis dacă va evolua în mai multe specii?

Răspunsul pare a fi negativ, deoarece omul a ocupat toate nișele ecologice posibile, din Antarctica pînă la tropice și mai mult, nu mai există izolare geografică între toate populațiile umane.

Populațiile umane, oriunde s'au dezvoltat în ultimii 100.000 de ani, s'au mixat natural cu alte populații odată ce contactul a fost restabilit, după ce mii de ani grupuri umane au evoluat distinct în rase. Azi, datorită interconectării și globalizării dispar încet barierele rasiale deși ele încă mai există, tendința pe glob este de a se estompa granițele rasiale, etnice și religioase.

În ce privește spațiul carpato-dunărean a fost un areal dintotdeauna propice activităților umane, iar pe baza datelor de care dispunem azi, specialiștii apreciază că primele manifestări de viață omenească pe teritoriul Rumîniei datează de peste 1.500.000 de ani.

Epoca pietrei este bine reprezentată în descoperiri arheologice în spațiul rumînesc. La Bugiulesti, în valea Oltețului, au fost descoperite resturi osteologice a 20 de specii de animale, ce datează de 1.800.000- 1.400.000 de ani, atestînd cea mai veche intervenție umană pe teritoriul actual al Rumîniei, găsindu'se pe oase urme de zdrobire.

Ce este genomul uman?

Genele sînt în primul rînd instrucțiuni pentru crearea proteinelor, și îndeplinesc bine această sarcină. Genele seamănă oarecum cu clapele unui pian, fiecare cîntînd o singură notă și nimic altceva, ceea ce, evident, sună puțin cam monoton.

Faceți căutări pe acest blog

Căutare

Vatra Stră-Rumînă

Vatra Stră-Rumînă
Thraxus Ares
Getica
Tablite de la Sinaia
Pagina de pornire

Arhivă blog

august 2023 (6)

Despre mine

Thraxus Ares

Vizualizați profilul meu complet

Raportați un abuz

Etichete

Geții
RUMÎNIA
ADN
Cucuteni
daci
Dacia
etnie
GENOM
geto-daci
Geți
Geția
homo sapiens
lupi

Dar, atunci cînd combinăm genele aşa cum combinăm notele clapelor pianului, putem crea o infinitate de acorduri şi melodii. Reunind toate aceste gene, obţinem simfonia existenţei cunoscută sub numele de genom uman.

Genomul uman este stocat pe 23 de perechi de cromozomi, iar 22 dintre acestea sînt perechi de cromozomi autozomali, în timp ce ultima determină sexul.

Genomul uman haploid ocupă puţin mai mult de 3 miliarde de perechi de baza de ADN (acid deoxiribonucleic). Genomul uman haploid conţine circa 20.000 de gene codificante.

Doar 1,5% din genom codifică proteine, restul fiind gene ARN necodificante, şiruri de reglare, introni, şi ceea ce se numeşte ”junk” ADN. Fiecare celulă din corp are acelaşi set complet de gene.

O genă este formată din ADN şi este, în principiu, un tip de instrucţiune genetică. Aceste instrucţiuni pot fi folosite pentru a realiza proteine şi pentru a controla reacţia chimică a vieţii. Unele gene sînt active în unele ţesuturi şi organe, dar nu şi în altele. De asta un plămîn este diferit de un ficat.

Genele sînt activate sau dezactivate în timpul dezvoltării, dar şi ca răspuns la schimbările de mediu, de metabolism sau de infecţii.

Human Genome Project a produs o secvenţă de referinţa a genomului uman eucromatic, utilizată în toată lumea în ştiinţele biomedicale.

Proiectul genomul uman a produs primele secvenţe complete ale genomilor umani, iar prima analiză a fost publicată în anul 2001. Datele rezultate sînt utilizate în întreaga lume în domeniul ştiinţei biomedicale, antropologiei şi alte ramuri ale ştiinţei.

Există o aşteptare că studiile genomice vor conduce la progrese în diagnosticarea şi tratamentul bolilor dar şi că vor oferi noi perspective în multe domenii ale biologiei, inclusiv evoluţia umană.

Deşi secvenţa genomului uman a fost (aproape) complet determinată prin secvenţierea ADN-ului, nu este încă pe deplin înţeleasă. Cele mai multe gene au fost identificate printr’o combinaţie de abordări experimentale folosind mijloace bioinformatice şi necesită mult efort pentru elucidarea funcţiilor lor biologice.

luptatori
maghiari
neanderthal
Pelasgi
recensămînt
Romania
români
rumîn
rumîni
Rusia
Sarmigetuzo
Stalin
triburi
Valahia
Vatra Stră-Rumînă
vlahi

Rezultatele recente arată că o mare parte din ADN-ul necodant din genom prezintă activități biochimice, inclusiv reglarea expresiei genelor, organizarea arhitecturii cromozomiale și poate controla moștenirea epigenetica.

Există aproximativ 19.000 – 20.000 de gene care codifica proteine. Estimarea numărului de gene a fost revizuita în mod repetat față de predicțiile inițiale estimate la 100.000.

Secvențele de codificare a proteinelor reprezintă doar o fracțiune mica în comparație cu dimensiunea genomului (aproximativ 1,5%), iar restul de gene sînt asociate cu moleculele de ARN necodante sau secvențe de ADN de reglare.

Aborigen din Tasmania

Lungimea totală a genomului uman este de peste 3 miliarde de perechi de baze. Genomul uman include, de asemenea, ADN-ul mitocondrial, o molecula prezentă în fiecare mitocondrion.

Genele pot suferi mutații, însă se întîmplă destul de rar. O mutație reprezintă o schimbare permanentă a ADN-ului. Dar avînd în vedere că sîntem făcuți din trilioane de celule, mutațiile par mai frecvente. În timp ce unele sînt dăunătoare, altele pot să nu aibă nici un efect, sau pot fi chiar benefice.

Corpul nostru recunoaște și distruge celulele care prezintă mutații dăunătoare, dar asta nu se întîmplă întotdeauna. Astfel apare cancerul.

În general, genomul este destul de stabil și structura genetică se păstrează pe parcursul vieții.

Mark Stoeckle de la Universitatea Rockefeller din New York și David Thaler de la Universitatea din Basel, Elveția, au publicat o lucrare interesantă în jurnalul Human Evolution.

Ştim că populațiile mari care se deplasează mult, precum furnicile, şobolanii şi oamenii, vor deveni mai diversificate cu timpul din punct de vedere genetic.

Însă este adevărat? Stoeckle spune ca nu.

Truganini, în anul 1866, ultima femeie aborigen din Tasmania

Poate cel mai surprinzător rezultat al studiului este ca 9 din 10 specii existente azi pe Pământ, inclusiv oamenii, au apărut în urmă cu 100.000 – 200.000 de ani.

Cum explicăm faptul ca 90% din viața de pe Pămînt, are aproape aceeași vîrsta?

Ultimul cataclism major care a făcut să dispară multe specii de pe Pământ s'a întîmplat acum 65,5 milioane de ani, deci explicația trebuie să fie alta.

Stoeckle spune că poate "cea mai simplă interpretare este că viața este într'o permanentă evoluție".

Privind din această perspectivă, o specie are o durata limitată de timp înainte ca aceasta să evolueze în ceva nou sau să dispară.

Genomul uman prezintă urme ale evoluției. Progresele în secvențierea ADN-ului, genomica funcțională și modelarea genetică a populației n'au îmbunătățit înțelegerea istoriei și a dinamicii populațiilor umane.

Aceste progrese au dezvăluit, de asemenea, mulţi factori anterior subapreciaţi care influenţează evoluţia genomului uman, inclusiv schimbări funcţionale ale ADN-ului şi histonei (proteine alcaline), mutaţiile eterogene sau variaţiile structurale.

Studiul evoluției genomului uman este interesant pentru că dezvăluie răspunsuri la întrebările fundamentale despre originea umană și ne arată baza genetică ce ne dă trăsăturile specifice umane.

Femeie din Niger

În ciuda unor progrese imense de la secvențierea primului genom uman, există încă multe lucruri pe care nu le înțelegem despre evoluția genomului uman.

Progresele recente statistice și experimentale și secvențierea a mii de genomuri umane din diverse populații au dezvăluit o complexitate semnificativă.

Poate că cel mai dramatic rezultat în acest domeniu în ultimii ani a fost secvențierea ADN-ului din hominidele arhaice, precum Neanderthalienii și Denisovienii.

În imagine, om cu turban din India

Sîntem o specie tînără. Cele mai recente dovezi genetice și fosile sugerează că oamenii moderni au apărut în Africa de Est acum 200.000 de ani în urmă, ceea ce înseamnă extrem de puțin, avînd în vedere că ne'am separat de genul Pan (din care fac parte cimpanzeii de azi) acum 6 milioane de ani.

În doar 200.000 de ani oamenii s'au răspîndit pe tot globul, depășind cu mult toate celelalte specii umane arhaice.

Expansion_of_early_modern_humans_from_Africa

Succesul nostru se datorează în mare parte caracteristicilor biologice complexe, incluzînd un creier mai mare, mersul în două picioare și modificările morfologice craniofaciale și ale membrelor, care au apărut pe linia umană cu mult înainte de apariția oamenilor moderni.

Aceste adaptări au facilitat evoluția trăsăturilor comportamentale unice ale omului, precum limbajul, care se datorează modificărilor secvenței ADN apărute pe linie umană de la divizarea om-cimpanzeu.

Identificarea acestor schimbări a devenit o prioritate majoră a studiului geneticii și a genomicii umane.

Secvențierea genomului cimpanzeului, macacus rhesus, dar și a altor genomuri de primate a făcut posibilă identificarea schimbărilor din ADN-ul uman folosind metode comparative.

Studii recente au încercat să diferențieze schimbările funcționale critice utilizînd diferite metode statistice pentru a identifica genele umane și secvențele de reglare ale genei care prezintă o evoluție neașteptat de rapidă.

Rezultatele acestor analize cuprind un catalog al evoluției specific umane la nivel molecular. Avînd în vedere originea noastră recentă, diferențele care disting oamenii moderni de specia umana arhaică vor fi probabil un mic subset al tuturor diferențelor de secvențe om-cimpanzeu.

Neanderthalienii au fost ținta primară a unor astfel de studii din mai multe motive.

Neanderthalienii sînt rude apropiate ale oamenilor moderni și ambele specii au trăit în Europa acum 40.000 de ani, indicînd posibilitatea de împerechere.

Mai multe studii recente au folosit o metodă de abordare metagenomică cuplată cu secvențierea paralelă pentru a obține secvența genomică.

Au existat speculații despre ceea ce va dezvălui acest proiect, multe chiar fanteziste, cum că s’ar putea folosi o secvență a genomului neanderthalian pentru a aduce specia

la viață.

Sîntem singura specie din genul Homo rămasă în viață și prin urmare, nu știm dacă Neanderthalienii sau celelalte rude dispărute împărtășesc capacitatea noastră de inovație, raționament abstract sau limba.

A trebuit să facem speculații pe baza anatomiei, a așezărilor și a artefactelor lăsate în urmă.

În spațiul rumînesc pe valea Dîrjovului, valea Dîmbovnicului, Ricipeni, Valea Lupului au fost descoperite unelte primitive, precum bolovani cioplţi din silex, răzuitoare, așchii, străpungătoare, atestînd culturi arheologice. Numai la Ricipeni au fost identificate 16 niveluri de locuire.

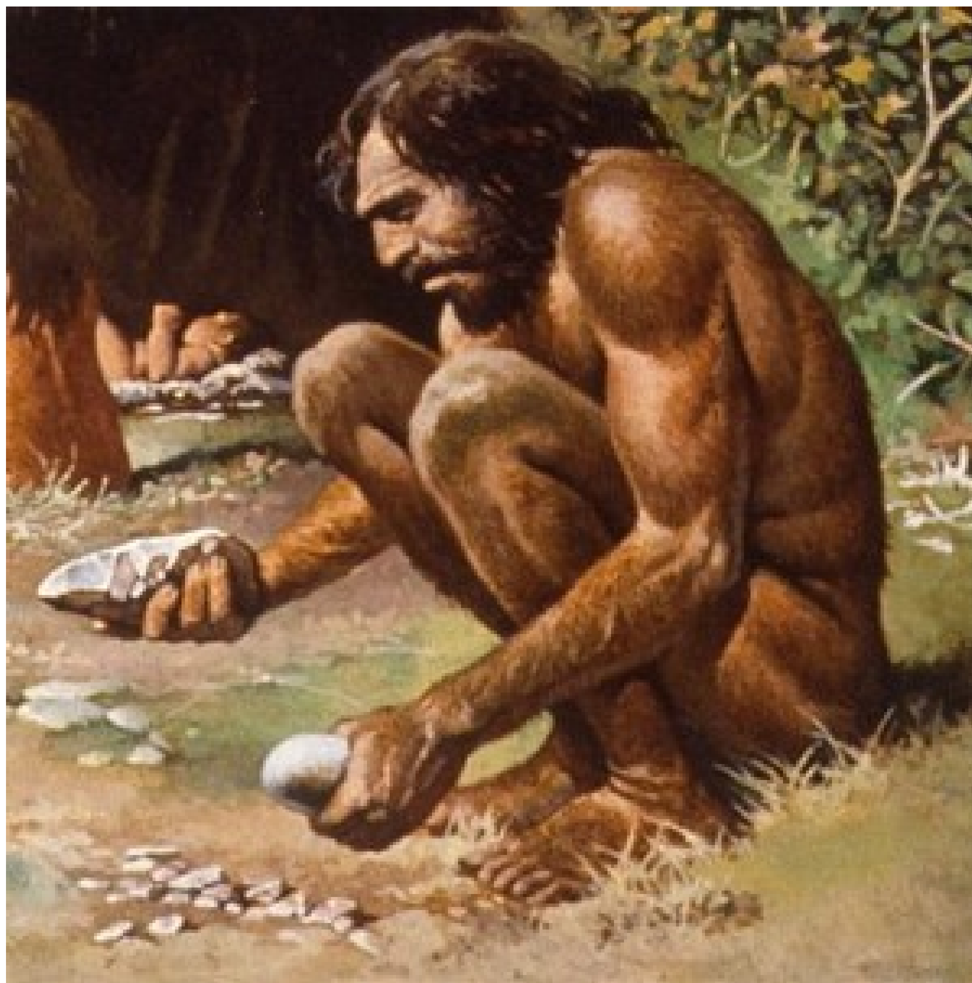
Toporul din piatră cu două fețe este considerat una dintre uneltele cele mai reprezentative ale Paleoliticului inferior rumînesc. Pe rîul Prut sînt găsite numeroase unelte din silex.

La Mitoc și la Ciutulești, pe malul rîului Răuț, au fost descoperite primele vetre de foc.

În peștera Climente II-Dubova a fost găsit un sanctuar în care era depus un schelet uman, în poziție chircită și acoperit cu strat de ocru roșu. Cultura musteriană este atestată în întregul teritoriu al Rumîniei actuale. Au fost descoperite numeroase unelte din creme și din cuarțit în așezări din peșteri sau terase.

De asemenea, erau utilizate și unelte din os.

La Ohaba-Ponor s'au descoperit urme osteologice fosile ale omului. S'au găsit complexe de locuire și adăposturi-paravan, în formă de arc, pentru protecția împotriva vânturilor, de 2 metri înălțime, ridicate din oase lungi și crengi, acoperite cu piei de animale și sprijinite, la baza, cu pietre. În interior au fost descoperite și vetre de foc, ca cele din Molodova (vezi harta de mai sus) și Chetrosu.

Datorită similitudinii biologice între oamenii moderni și neanderthalieni s'a ajuns la concluzia că strămoșul comun al celor două specii a trăit acum 300.000 – 700.000 de ani în urmă.

Liniile moderne umane și neanderthale au continuat pe traiectorii evolutive paralele după divergenta lor, cu descendenții unei ramuri migrînd spre Europa și dînd naștere Neandetalienilor, iar cealaltă ramură rămînînd în Africa – ramura din care avea să apărem noi.

Colonizarea umană a Europei – acum circa 45.000 de ani – a adus din nou în contact aceste două specii.

Însă cît de mult au avut în comun? Au fost oamenii moderni și neanderthalienii capabili să se împerecheze? Și dacă da, cît de mult a influențat felul în care noi arătăm astăzi?

Primii oameni moderni care au colonizat Europa aveau aceeași capacitate cognitivă ca și oamenii de azi: au realizat picturi în peșteri, figurine și instrumente muzicale. Au avut cel mai probabil și capacitatea de a comunica verbal, indicînd o capacitate umană modernă de abstractizare.

Acest comportament simbolic nu era un fenomen nou; există dovezi că oamenii moderni făceau decorațiuni și au sculptat reprezentări abstracte în Africa cu cel puțin 75.000 de ani în urmă.

Cea mai veche așezare ce evidențiază ocuparea umană se află în estul Europei în peștera Kozarnika din Bulgaria unde s'a găsit un singur dinte uman și pietre cioplite care datează de acum 1,4 milioane de ani.

În Spania, la Atapuerca, s'au găsit rămășițe umane care datează de acum 1,2 milioane de ani.

Cele mai vechi arme folosite pentru vînătoare găsite pe continetul european sînt sulițele găsite într'o mină de cărbune din Schoningen, Germania, care datează de acum 380 000 de ani. Toate acestea aparțineau unor indivizi din specia Homo Erectus care au emigrat din Africa (probabil din cauza creșterii temperaturilor și a secetei) și s'au stabilit pe continentul european cu vegetație mai densă și cu mai multe surse de apă potabilă. Aceștia au populat zone precum Lézignan-la-Cèbe din Franța, Orce din Spania, Monte Poggiolo din Italia și Kozarnika din Bulgaria.

Oamenii Homo Erectus au evoluat în specia Homo antecessor, în Homo heidelbergensis, iar ulterior, acum 250 000 de ani, au evoluat în Homo neanderthalensis care au predominat continentul european următorii 200 000 de ani.

Aceștia au inventat tehnologii noi precum flautul, unelte și arme cioplite din piatră, instrumente din oase de cerb cu vîrfuri lustruite cu care țeseau vestimentația din piele sau blănuri de animale, topeau seva de mesteacăn, săpau adăposturi în stînci și produceau capcane pentru mamuți.

Acum 70.000 de ani a izbucnit glaciatiunea Wurm cunoscută drept Era glaciară.

Primii oameni moderni care au aparținut speciei Homo Sapiens s'au stabilit pe continentul european acum 45.000 de ani conform urmelor acestora descoperite în peștera „Grotta di Fumane” și „Grotta del Cavallo” din Italia.

Apariția acestora pe continentul european a culminat cu dispariția oamenilor de Neanderthal. Oamenii de Neanderthal au dispărut probabil din cauza conflictelor,

din cauza unor epidemii și catastrofe naturale sau din cauza asimilării acestora prin împerecherea cu oamenii moderni.

Acum 40 000 de ani, supervulcanul Campi Flegrei, de lîngă Napoli, a erupt, iar cenușa vulcanică s'a depus în toată Mediterana de Est și în toată Europa centrală și de Sud-Est. Regiuni întregi din Italia pînă în Caucaz, și din Scandinavia până în Africa de Nord, au fost afectate.

Vegetația a fost distrusă, multe specii de animale (precum mamutii) au dispărut, și norii de cenușă au blocat lumina Soarelui să între în atmosfera timp de cîțiva ani. Populația oamenilor de Neanderthal, fiind restrînsă și retrasă în peninsula iberică, a dispărut în cele din urmă.

Apariția Aurignacianului în Europa este legată de sosirea Homo sapiens din Orientul Apropiat.

Acum 35 000 de ani, cultura Aurignaciană și'a făcut apariția în zona Carpato-Dunăreană și s'a extins în Panonia, iar acum 32 000 de ani a apărut cultura Gravettian în munții Crimeeii care s'a extins în Caucaz, remarcîndu'se cu celebrele statuete venusiene.

Jean-Jacques Hublin indică faptul că cele mai vechi fosile de Homo sapiens atestate în prezent în Europa sînt datate la 48.000 de ani în Rumînia și 38.000 de ani în Franța.

După dispariția lui homo neanderthalensis, homo sapiens fossilis devine specia predominantă. Culturile aurignaciene sînt dominante, urmate de culturile gravettiene orientale, fiind găsite urme în peșterile Cioclovina și Liliecilor sau terase din Boinești și Dîrțu-Ceahlău.

Au apărut și primele manifestări artistice, singura peșteră cu pereți pictați fiind cea de la Cuciulat, pe valea Someșului, pe unul dintre pereți fiind reprezentate un cal și o felină. Au fost descoperite și podoabe-scoici marine, dinți de animale sălbatice,

amulete din piatră şi os găsite la Lapoş, Mitoc, Brînzeni, grota Duruitoarea Veche din Duruitoarea şi Cosăuţi, ce reprezintă mărturii ale unor credinţe religioase.

La Anina, în Peştera cu Oase, a fost descoperite cele mai vechi oseminte umane din specia Homo sapiens sapiens din Europa, Ion de la Anina, ale căror resturi de mandibulă datează de 42.000 de ani.

Omul de Neanderthal era prezent atunci cînd se dezvoltă Aurignacianul, dar este caracterizat prin cultura Châtelperroniană, care începe acum 45.000 de ani în Arcy-sur-Cure şi a cărei industrie litică şi osoasă este diferită.

Sofisticarea şi conştientizarea de sine demonstrată în lucrări i'au determinat pe arheologi să'i considere pe producătorii artefactelor aurignaciene primii oameni moderni din Europa.

Cea mai bună datare a asociaţiei dintre industria aurignaciană şi resturile umane sînt cele a cel puţin cinci persoane din peşterile Mladeč din Republica Cehă, datată prin măsurători radiocarbon ale scheletelor la cel puţin 31.000-32.000 ani.

Cel puţin trei indivizi robuşti, dar tipic anatomic-moderni din Peştera cu Oase, Rumînia, au fost datate la cca. 35.000-36.000 de ani. Aceste descoperiri se încadrează în gama cronologică şi geografică a Aurignacianului timpuriu din sud-estul Europei.

S'au găsit figurine aurignaciene care prezintă reprezentări fauniste ale perioadei, asociate cu mamifere acum extincte, inclusiv mamuţi, rinoceri şi tarpan, împreună cu reprezentări antropomorfate care pot fi interpretate ca unele dintre cele mai vechi dovezi ale religiei.

Multe figurine animale vechi de 35.000 de ani au fost descoperite în peşterile Vogelherd şi Hohlenstein-Stadel din Germania.

În general figurinele reprezintă animale puternice şi periculoase, în atitudini de multe ori agresive: mamut, bizon, urs etc.

Deseori ele sunt vopsite cu ocru cu nuanţe apropiate culorilor reale ale animalelor. Producţia de margele de fildeş pentru ornamentarea corporală a fost de asemenea importantă în timpul Aurignacianului.

Celebrele picturi din peştera Chauvet datează din această perioadă.

Statuetele tipice constau din femei care se numesc figurine Venus. Ele au accentuate şoldurile, sînii şi alte părţi ale corpului asociate cu fertilitatea.

Picioarele şi braţele lipsesc sau sînt reduse la minimum. Una dintre cele mai vechi figurine a fost descoperită în 2008 în peştera Hohle Fels din Germania. Figurina a fost datată acum 35.000 de ani.

Venus din Brassempouy sau ”Doamna cu glugă” este o figurină fragmentară din fildeș din paleoliticul superior, aparent ruptă dintr’o figură mai mare. A fost descoperită într’o peșteră din Brassempouy, Franța în 1892. Veche de aproximativ 25.000 de ani, este una dintre cele mai vechi reprezentări realiste cunoscute ale unui chip uman

Descoperirile aurignaciene includ flauturi osoase. Cel mai vechi necontestat instrument muzical a fost flautul descoperit în peștera Hohle Fels din Germania în 2008. El este confecționat dintr’un os de aripă de vultur, perforat cu cinci găuri și datează de acum aproximativ 35.000 de ani.

Un flaut a fost găsit și la Abri Blanchard, în sud-vestul Franței.

În Europa de Est și Centrală s’a desoperit în peștera Mladec (Moravia) obiecte din os, care inițial au fost interpretate ca sulițe, apoi ca pandantive, ele fiind perforate și prezentînd rotunjiri îngrijite la unul din capete.

Tot aici s’au descoperit 22 de dinți perforați (9 de castor, 10 incisivi de ren, restul de urs, cal și lup).

În peștera Mamutova, Cracovia, s’au găsit 13 dinți perforați (patru de lup, trei de vulpe, trei de urs de peșteră, unul de cal, unul de cerb, unul de bovide) și mărgele de fildeș de mici dimensiuni.

În peștera Bacho-Kiro din Bulgaria s’au găsit dinți perforați de vulpe și urs, întrebuințați ca pandantive sau cusuți pe veșminte.

Acum 22.000 de ani, culturile Solutrean și Gravettian s’au extins în regiunea sud-vestică a Europei.

S’a teoretizat că s’a desfășurat atunci mari migrații de populații din Orientul Mijlociu, Asia Mică și Balcani.

După dispariția culturii Gravettian, cultură Solutrean s’a extins din nordul Spaniei în sud-estul Franței, remarcîndu’se cu tehnologie avansată a pietrei, a arcului și săgeții și cu îmbunătățirea tehnicilor de pictură rupestră.

Acum 17.000 de ani, a apărut cultură Magdaleniană care a extins tehnicile avansate de artă rupestră și sculptură prin vestul și centrul Europei, persistâîd pînă în anul 8000 î.Hr. care a evoluat în culturi microlitice în Spania, Franța și centrul Europei.

Această a lăsat în urma ei o serie de unelte de roca și urme de artă figurativă abstractă.

Acum 10.500 de ani, glaciatiunea Wurm s'a încheiat. Temperaturile au dus la creşterea nivelului mărilor, schimbînd harta geografică a Europei şi afectînd mediul oamenilor preistorici.

Nu ştim dacă Neanderthalienii aveau talente similare, însa au făcut cu siguranţă unelte şi aveau creiere mai mari decît oamenii moderni. Nu ştim nici dacă comunicau prin limbaj, deşi trăsăturile anatomice ar fi permis vorbirea articulata.

Toate studiile privind ADN-ul de Neanderthal folosesc material obţinut din oase.

După cum este de aşteptat, calitatea materialului genetic care poate fi recuperat din astfel de specimene este foarte slabă, deoarece ADN-ul se degradează în timp.

În consecinţă, majoritatea fosilelor descoperite nu ofera un ADN utilizabil. Cînd este prezent, ADN-ul genomic este recuperat în fragmente scurte iar conţinutul este degradat. Leziunile ADN-ului şi contaminarea microbiană depind de condiţiile ambientale: probele care au furnizat cel mai intact ADN sînt resturile de mamut recuperate din permafrost (din solurile îngheţate).

Nici unul dintre specimenele de Neanderthal descoperite pînă acum nu se apropie de acest nivel de conservare. Pe lîngă aceste provocări, specimenele devin frecvent contaminate cu ADN uman în timpul manipulării şi extracţiei a ADN-ului.

Neanderthalienii (în imagine – impresie artistică) sînt doar o mică parte din povestea noastră şi poate distorsionează modul în care privim trecutul.

S'a discutat dacă Neanderthalienii sînt o specie separată. Avînd în vedere complexitatea evenimentelor ar trebui menţinută prudenţă atunci cînd se caută legături între populaţia vie şi cea fosilă. În esenţă, avem nevoie de modele bazate pe populaţie – nu pe specii.

Istoria biologică umană recentă este în centrul unei chestiuni de "microevolutie". Durata noastră de viaţă este mică şi nu putem observa efectele evoluţiei pe o perioadă atît de scurtă de timp.

Însă semnele evoluției recente sunt răspîndite în întreaga lume. Există peste 700 de regiuni din ADN-ul uman care au avut parte de o selecție puternică, conducînd la răspîndirea unor gene legate de diferite caracteristici.

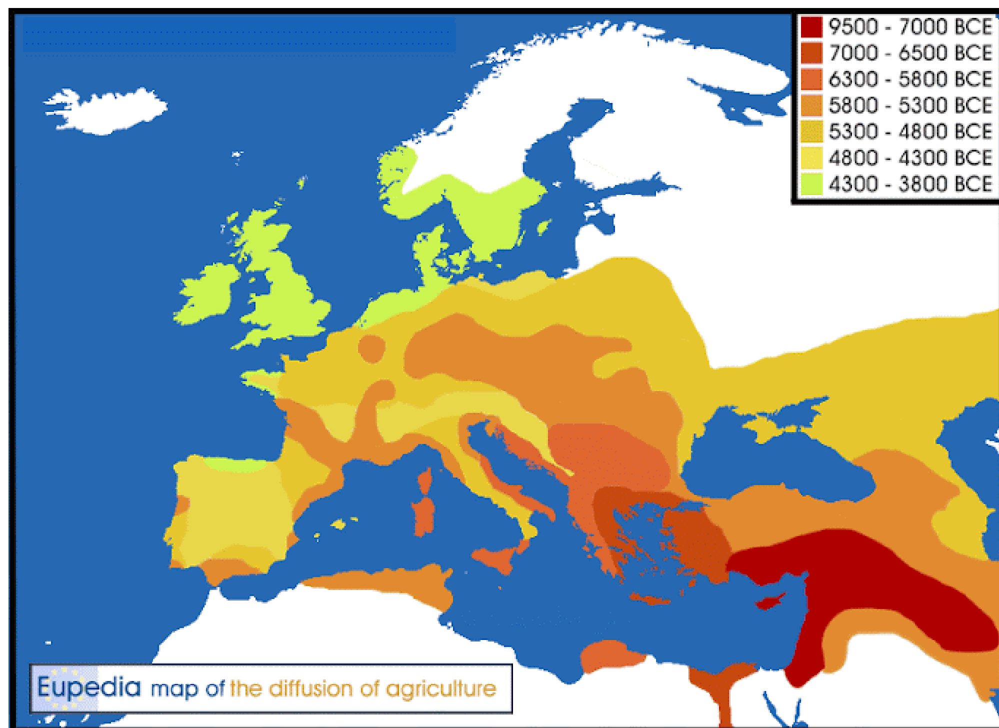
Aceste mutații s'au produs în ultimii 5.000 – 10.000 de ani, a spus Jonathan Pritchard, genetician implicat în realizarea unui studiu. Rezultatele sugerează că oamenii din diferite regiuni au continuat să se adapteze în numeroase moduri la schimbările de mediu și la inovațiile culturale.

Multe dintre modificările genetice identificate de grupul Pritchard au apărut în timpul sau după apariția agriculturii, începînd cu aproximativ 10.000 de ani în urmă. Unele dintre genele cele mai puternic afectate de selecție au fost cele asociate de culoarea pielii, structura osoasă și metabolismul.

Folosind datele recent disponibile, oamenii de știință au analizat la nivel genomic pentru a descoperi dovezi ale selecției naturale în populațiile europene, asiatice și africane. Majoritatea genelor selectate au variat puternic între cele 3 grupuri, arătînd că oamenii s'au adaptat la presiuni specifice diferitelor părți ale lumii.

Istoria umană a trecut printr'o perioadă de schimbare destul de rapidă. Dieta s'a schimbat considerabil, iar o dată cu explorarea de noi lumi, expunerea la diferiți agenți patogeni dar și a unui nou climat, toți acești parametri au contribuit la selecția naturală.

De exemplu, schimbările majore în dietă au avut loc în timp ce vînătorii-culegători nomazi au așezat omenirea către prosperitate și progres. Și anume, au decis sa creeze așezări permanente și să dezvolte agricultura.

Extinderea agriculturii

Primii agricultori trăiau în niște insule umane artificiale pe care le izolau laborios de sălbăticia din jur. Tăiau păduri, săpau canale, curățau cîmpuri, construiau case etc. Habitatul artificial rezultat era menit doar oamenilor și animalelor ”lor”.

Oamenilor le era dificil să'și părăsească insulele lor artificiale. Și pe bună dreptate, pentru că pe atunci, majoritatea oamenilor erau încă nomazi și oricînd produsele agriculturii sau animalele puteau fi furate.

Pritchard spune că această tranziție a lăsat o moștenire puternică asupra genelor asociate procesării carbohidraților și acizilor grași. Cel mai clar exemplu este gena care permite digestia laptelui la vîrsta adultă.

Printre europeni, ai căror strămoși s'au bazat pe produsele lactate, această genă a devenit larg răspîndită.

Însă în cele mai multe alte populații, gena este rară.

Mezoliticul a debutat în Balcani acum 17.000 de ani, extinzîndu'se în vestul Europei acum 14.000 de ani.

Au fost descoperite microlite-unelte de mici dimensiuni, confecționate din silex, cuarț, cuarțit și os din corn. Vechile sulițe au fost înlocuite cu arcul și săgeata treptat.

Apar cete de vînători din 20-30 de persoane. Este atestată domesticirea animalelor. Primele așezări mezolitice atestate se găsesc la Erbiceni din Iași, Riciceni-Izvor, Cremenea din Covasna, Buesti-Dealul Taberei, Băneasa I și II, Bălăbănești Spinoasă din Iași, Mihail Kogălniceanu din Iași, Ghireni din Botoșani, Lapos din Buzău, Soroca din Moldova.

În Mezolitic sînt prezente două culturi: tardenosiană și Schela Cladovei. Au fost descoperite complexe de locuit, obiecte litice, vetre, simple sau amenajate, resturi de fauna. Cele mai multe unelte erau realizate prin tehnici de cioplire rudimentară.

La Schela Cladovei au fost identificate cîteva fragmente osoase ale unui craniu și o mandibulă, și două fragmente de omoplat, ce aparținuseră unui individ de 50 de ani, ce a murit violent. Numeroase descoperiri de schelete poartă amprente unor săgeți din os sau din silex și cranii ce prezintă traume majore.

Primele practici de agricultură au apărut în anii 8500- 5500 î.Hr. Oamenii cultivau grîu emmer, grîu galben, mazăre, orz, mei.

Societatea neolitică se caracterizează prin economie de tip predominant agrar, practici funerare specifice și o religie bazată pe un cult al fecundității. Tipul de societate se apropie poate de acea "peer policy" (egalitarism), după Colin Renfrew.

Procesul de domesticire al animalelor a fost lent și complex (aprox. 6500 î.Hr., Carcea Gura Baciului).

Animalele supuse procesului au suferit modificări morfologice, comportamentale, speciile fiind riguros selectate.

Primul animal domesticit ar fi fost cîinele, probabil chiar din mezolitic, acum 10.000 de ani în Europa.

Evident, strămoșii cîinilor erau sălbatici, aceștia fiind lupii. A urmat oaia, prin 9000 î.Hr., al cărui strămoș sălbatic era muflonul roșu din Europa sudică.

Prin 7000 î.Hr., au fost domesticiți capra și porcul (al cărui strămoș era mistrețul) și boul, în nordul Greciei, al cărui strămoș era "bos primigenius".

Procesul de domesticire a implicat adoptarea unor pui de animale de către vînători, fie urmărirea animalelor sălbatice, supraveghind turmele în stare de libertate, fie îngrădind animalele în ţarcuri şi fiind hrănite de om. Acestea erau înmulţite în stare de captivitate.

Porcul era sacrificat la vîrstă de un an, oaia la 4-10 ani, bovinele-peste 10 ani.

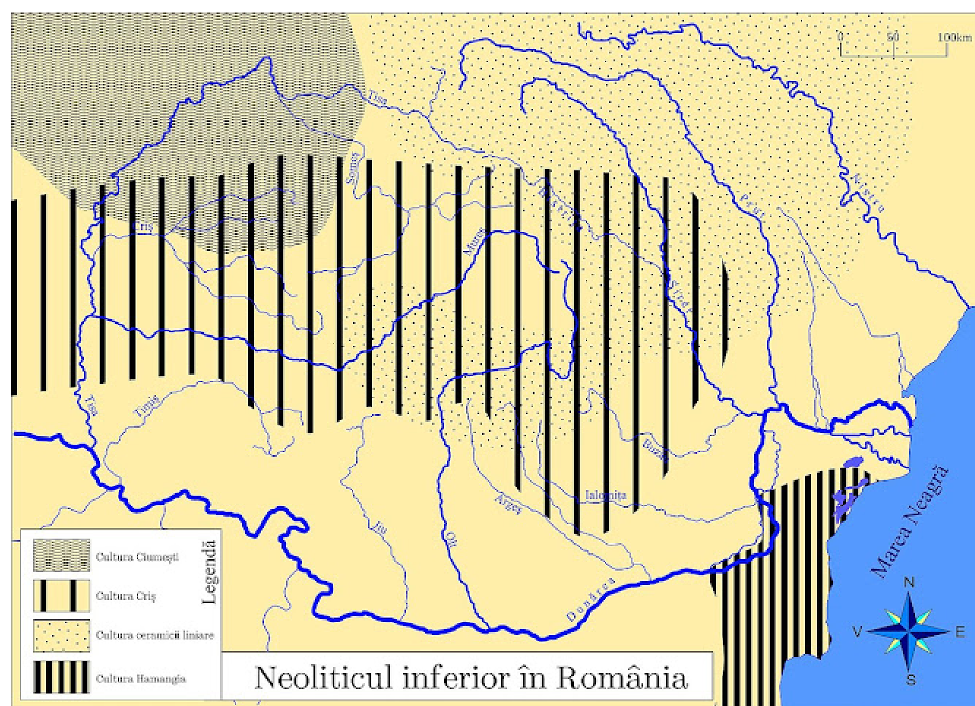
Bovinele de sex masculin la vîrste avansate erau sacrificate. Erau castrate pentru a fi folosite la tracţiune.

Caii nu erau încă domesticiţi, în aria culturii Vădastra fiind încă în formă sălbatică şi vînat.

Epoca Neolitică a debutat în Asia Mică şi în Caucaz.

În Thessalia, Grecia, s'au găsit urme care atestă practici agricole, domesticirea vitelor şi olăritul ce aparţin cuturii Sesklo care a dat naştere culturii proto-ceramică lineară şi apoi la apariţia grupurilor culturale danubiene.

Neoliticul în spaţiul carpato-dunărean este marcat astfel:
a. Neoliticul timpuriu (6600-5500). Culturi: Carcea – Gura Baciului, Starcevo Criş, Ciumesti-Piscolt

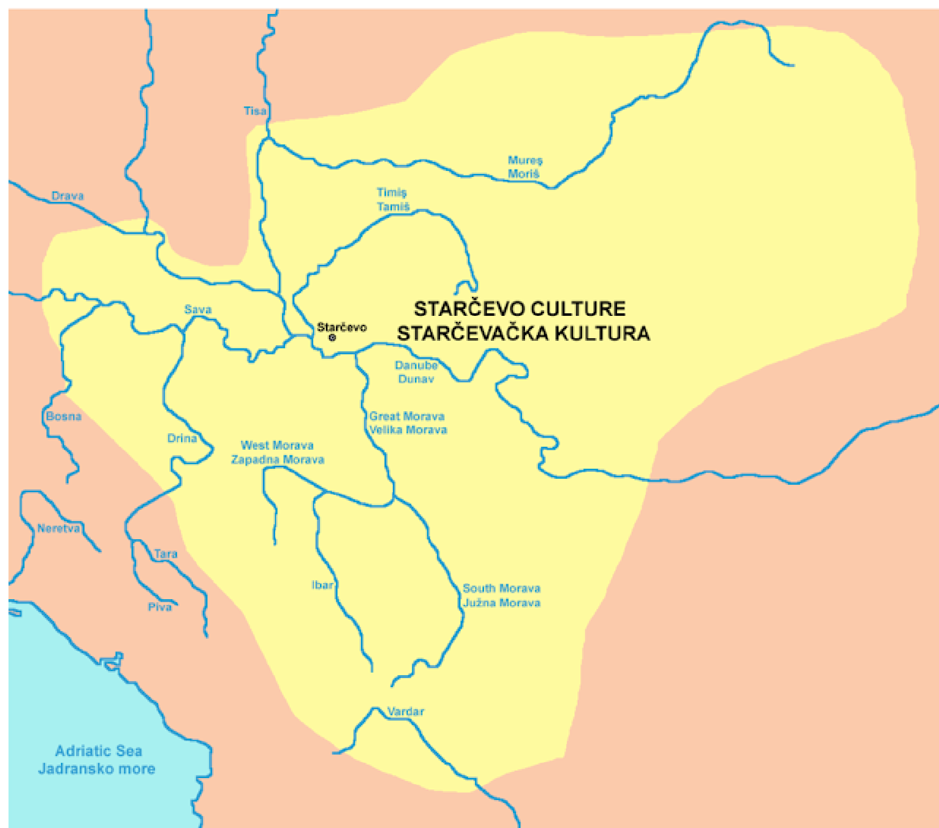

b. Neoliticul dezvoltat (5500-5000). Culturi: cultura ceramicii liniare, Vinca (timpurie), Lumea Nouă, Dudeşti, Hamangia (timpurie)

c. Eneolitic timpuriu (5500-4500). Culturi: Boian, Vădastra, Hamangia, Turdaş-Vinca, Precucuteni
d. Eneolitic tîrziu (4500-3800/3700). Culturi: Cucuteni-Ariuşd, Sălcuţa, Bodrogkeresztur, Tiszapolgar, Decea Mureşului, Cernavodă I.

Cultura Criş-Starcevo se remarcă ca fiind cea mai veche cultură neolitică din spaţiul carpato-danubian fiind originală din Asia via Anatolia, extinzîndu'se pe teritoriul actual al Rumîniei, exceptînd Dobrogea şi estul Munteniei.

Majoritatea aşezărilor erau dispuse în vecinătatea cursurilor de apă, în peşteri ca cea de la Climente sau Veterani. Purtătorii culturii au adus cu ei cea mai veche ceramică pictată înainte de ardere, predominînd motivele geometrice, de culoare maro, alb sau negru, pe fond roşu.

Cultura Criş-Starcevo

În Neoliticul inferior, în spaţiul rumînesc au fost identificate puţine situri, unul dintre cele mai reprezentative fiind cel de la Gura Baciului din Cluj, unde a fost atestată o incineraţie funerară. Au fost descoperite capete de piatră, similare cu alte produse din spaţiile vecine, ceea ce atestă posibile contacte între autohtoni şi migratori.

Arta străveche neolitică este marcată în prima etapă de dezvoltare ce cuprinde un variat inventar ceramic, cu decoraţiuni incizate, excizate sau pictate policrom, cu caracter geometric.

Figurile feminine sînt frecvente, ca simbol al fertilităţii, dedicat cultului Zeiţei-Mamă.

Tehnicile de producţie şi diversificarea activităţii economice au fost dezvoltate, impunînd o diviziune socială. Au fost descoperite seminţe carbonizate, ceea ce subliniază cultivarea multor cereale de grîu sau orz, sau leguminoase ca linte şi măzăriche.

Se modifică radical tipul de alimentaţie, cu consecinţe în general benefice pentru starea de sănătate.

Mijloacele de subzistenţă sînt multiplicate, ceea ce duce la un spor demografic şi creşterea duratei medii de viaţă. Mobilitatea grupurilor umane scade, începînd

procesul de sedentarizare.

Sedentarizarea presupune abandonarea peșterilor şi apariţia aşezărilor în care sînt clădite locuințe durabile și confortabile. Așezările erau poziționate lîngă o sursă de apă, rîu sau izvor, de regulă, populațiile neolitice locuind pe terasele rîurilor, ostroavelor.

Există însă și așezări la înălțime, pe deal, ca cele de la Starcevo-Cris, Precucuteni, Cucuteni. Aşezările erau deschise, aparate natural. Erau fortificate sau împrejmuite, că cele de la Tîrpesti / Precucuteni, Traian-Dealul Viilor / Cucuteni, Ghindareşti / Gumelniţa.

Aşezările erau de tip tell, că cele de la Gumelniţa, Hamangia-Hârşova, Sălcuţa şi Stoicani din Aldeni. Erau împrejmuite de șanțuri, valuri de pămînt, palisade din pari şi nuiele, din pietre şi lut ca cel de la Ghindaresti.

Construirea fortificațiilor presupunea un efort colectiv mare, aşezările fiind de dimensiuni mari. Se desfăşurau inelar sau se fortificau părţile nesecurziate natural. Aşezările mici cuprindeau doar 5-6 gospodării, iar aşezări mari, ca cele de la Trușești / Cucuteni, cuprindeau 93 de construcţii.

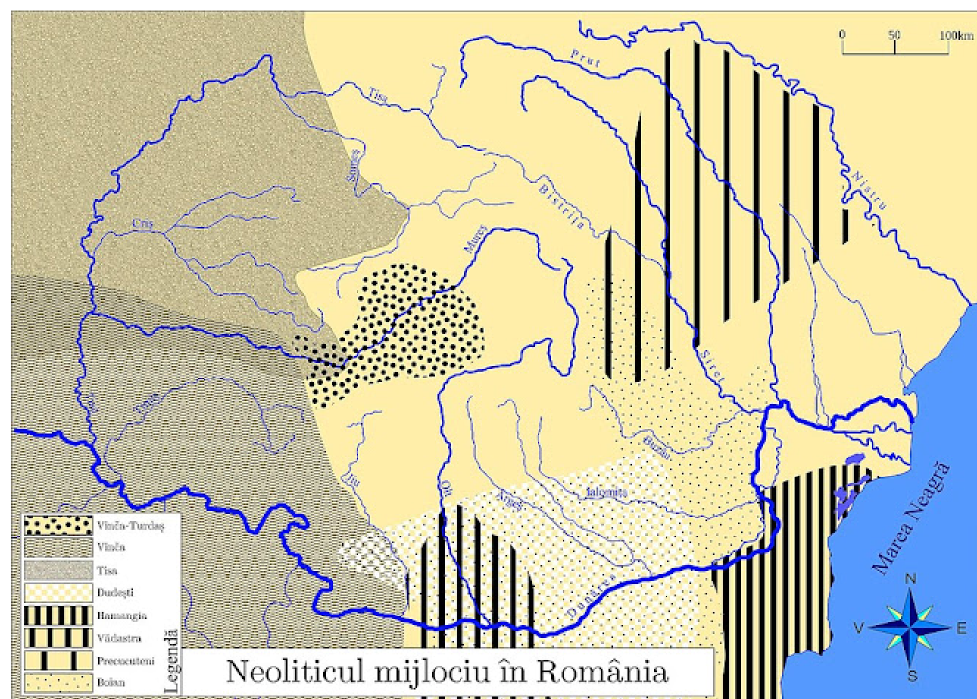
Aşezarea Kolominscina din Ucraina este o aşezare tipic proto-urbană. Locuinţele erau dispuse în cerc cu o piaţă centrală ca la Tîrpesti, fie pe şiruri, fie în cercuri concentrice, că cele de la Cucuteni. În Ucraina a fost găsită o reţea radială de uliţe, locuinţele fiind dispuse aleatoriu, fără un plan prestabilit.

Locuinţele aveau o suprafaţă de 1-2 camere sau erau compuse dintr'o cameră şi un pridvor, rectangulare, avînd acoperiş în două ape. S'au făcut reconstituiri pe baza descoperirilor arheologice și pe baza unor piese miniaturale din lut ce reproduc locuințe. Erau locuințe îngropate în sol, ca bordeie, semibordeie, circulare, cu acoperişuri conice. Erau locuințe cu podea platformă ca cele de la Boian, Vadastra, Cucuteni.

Erau locuinţe cu etaj, ca cele de la Parţa. Podeaua era din lut sau era pămînt bătătorit. Ferestrele erau rotunde, acoperite cu băşici de porc. Acoperişurile erau din paie, stuf, papură şi crengi. S'au găsit locuinţe cu pereţi pictaţi, ca cele din Casciarele, Radovanu, Petru Rareş, Gumelnita. Structura de rezistenţă era asigurată de trunchiuri masive de copac, în colţuri, pe linia mediană sau centru.

Pereţii aveau o structura din pari, în care se împleteau nuiele . Partea exterioară şi interioară a pereţilor era acoperită cu lut amestecat din pleava şi bălegar. În camerele interioare erau vetrele (adîncituri în sol, cu pereţii lutuiţi, înconjurate de o grădina din pietre, poate și cioburi în structura și un cenușar) și cuptoarele.

S'au găsit şi hambare şi gropi de provizii.

La Iclod, în Cluj, a fost descoperită o așezare fortificată din Neoliticul mijlociu, prevăzută cu șanț, valuri de pămînt și palisade, alături de o necropola de inhumație și un bogat inventar funerar.

La Parța au fost descoperite case cu formă rectangulară, realizate din bârne și lipitură din lut. Cele mai mari se întindeau pe 80 de metri pătrați.

În centrul așezării de la Parța a fost găsită și o piață centrală, avînd un sanctuar, cu altar monumental și o statuie a Zeiței-Mame cu corespondent masculin.

Erau cultivate graminee-grîu, orz, secară, mei și ovăz, precum și leguminoase ca bob, mazăre și linte, plante tehnice, in și cînepă, și pomi fructiferi ca mărul, atestat doar în aria Cucuteni.

Probabil cultivau Triticum monococcum, cea mai veche specie de grîu, ce descinde din Triticum boeticum, originar din Orient și sudul peninsulei Balcanice, ce ulterior s'a răspîndit pe spații largi pentru că se adapta la orice atitudine cuprinsă între 0-2000 metri.

Cultivau Triticum dicoccum, ce există în stare sălbatică în Orientul apropiat, adaptat la relief înalt. Cultivau orz ce se găsea în stare sălbatică în Orientul Apropiat și Mijlociu.

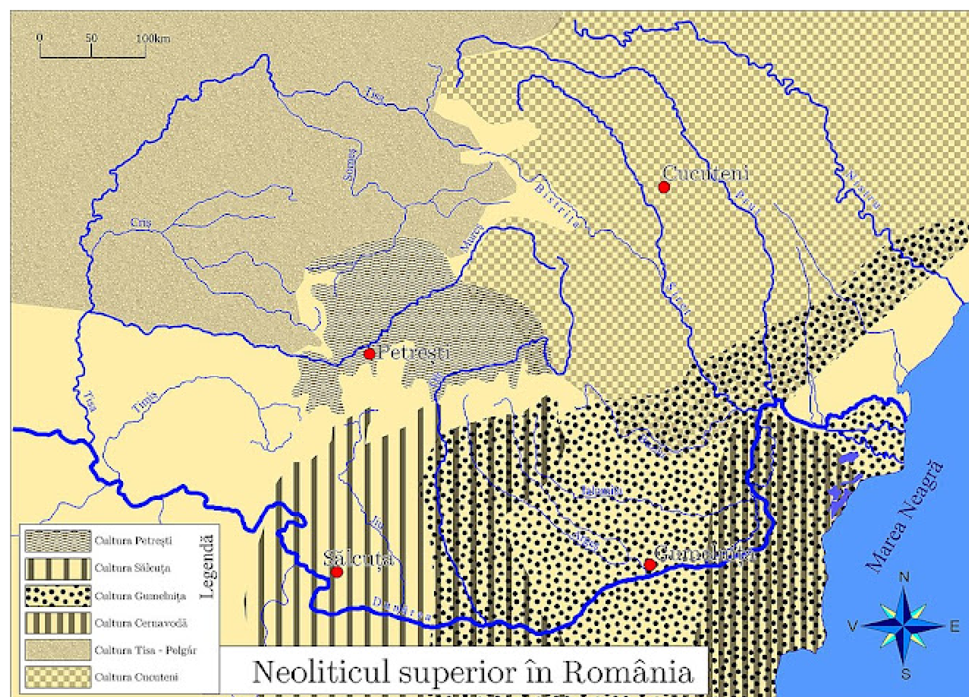
În neoliticul timpuriu, se optează pentru soiuri de grîu potrivite zonei de climă și reliefului, la Gumelnița fiind cultivat Triticum vulgare, iar la Cucuteni Triticum compactum și Triticum vulgare'. Utilizau plantatorul și săpăligă din corn de cerb pentru solurile nisipoase.

Incendiau pădurile pentru a rezerva spații pentru cultivat, crescînd și procentul de potasiu din sol.

Cultivau terenurile pînă la epuizarea solului, și atunci, așezarea era abandonată. Ca metode de îngrășare, depuneau resturile vegetale sau bălegarul. Au impus probabil

rotația culturilor, cultivînd un teren și lăsînd altul în pîrloagă (asolamentul bienal), ce are drept consecință sedentarizarea.

Nu au fost atestate însă irigațiile. La recoltare, smulgeau sau adunau snopii, fie cu ajutorul secerilor primitive.

În Eneolitic utilizau aratul, cu un plug primitiv din lemn, ce permitea exploatarea terenurilor mai dure, ce a dus în cele din urmă la procesul de sedentarizare. Ulterior, a apărut secera Karanovo și rîșnița pentru recoltare și producerea făinii.

În spațiul carpato-dunărean se cuvine menționată ceramica din aria culturii eneolitice Cucuteni, care a constituit apogeul civilizației înainte de venirea triburilor indo-europene.

În spațiul românesc, apare o cultură arheologică eneolitică (epoca pietrei șlefuite și a aramei), care se numără printre cele mai vechi din Europa: cultura Cucuteni. Această cultură este probabil ultima care a creat ceramică pictată din Europa.

În aria culturii Cucuteni, au fost descoperite locuințe cu podea din trunchiuri de lemn închegate cu lut.

La sfîrșitul Neoliticului, așezările erau frecvent fortificate. De asemenea, curentul matriarhatului era la apogeu, dedicat zeițelor însărcinate.

În cadrul practicilor funerare, predomină inhumația, în poziție ghemuită sau întinsă, existînd o singură necropola de incinerație la Supaclu de Barcău de la Crișana. Unele necropole înregistrează 400 de morminte.

Forma gropilor era rectangulară sau ovală. Defunctul era întins pe spate sau chircit lateral. Femeile erau depuse pe stînga, bărbații pe dreapta.

Sub locuințe sub podele au fost descoperite morminte de copii sau cranii izolate, pictate cu ocru roșu, ilustrînd prezența ritualurilor funerare, pe model occidental

sau sub influenţe orientale. De asemenea, au fost găsite schelete decapitate la Cucuteni ce ar atesta comiterea unor jertfe umane.

În alte zone, scheletele erau depuse în gropi menajere sau în şanţul de apărare, fie în spaţii dezafectate ale aşezării. Abia din eneolitic apar necropole situate în afara aşezărilor.

Inventarele sînt sărace pînă în eneolitic, constînd în vase, lame de silex, topoare de piatră, mărgele, pandantive, brăţări din scoică Spondylus, ofrande de carne, ocru sub formă de pulbere sau bulgări.

Se găsesc însă inventare bogate în necropola de la Iclod, constînd în 1-12 vase sau în necropola de la Varna unde au fost descoperitea 281 morminte.

În aria culturii Hamangia, la Cernavodă, sînt depuse statuete antropomorfe.

Apare cenotaful. Cele mai bogate morminte aparţineau bărbaţilor. Un bărbat de 40-50 de ani avea peste 1000 de piese în inventar: mărgele, aplici de aur, verigi şi brăţări de aur.

În nordul Europei au apărut societăţi care îşi duceau existenţa pe baza unor surse de hrană bogată din mlaştini create în urma creşterii temperaturilor, rezultînd două culturi: cea Maglemosiana şi Aziliană.

În paralel, pe coasta adriatică şi în sudul Italiei s'a dezvoltat cultură ceramicii Cardium cu provenienţă din Thessalia şi din Liban, alcătuită din marinari, pescari, ciobani de oi şi capre.

O altă cultură neolitică s'a dezvoltat în Ucraina şi sudul Rusiei de azi, cultura Dniepr-Don, precum şi în Andaluzia, Spania, unde s'a făcut remarcată tipul de ceramică La Almagra.

Prin anii 6500-6000 î.Hr., cultura neolitică s'a extins în vestul şi nordul Europei, dar prin acte de violenţă şi subjugare a unor triburi de către alte triburi.

Neoliticul s'a încheiat în conformitate cu schimbările climatice, geografice şi demografice, principalele ocupaţii fiind modificate, iar mobilitatea triburilor locale a sporit.

Peste triburile de agricultori sedentari de la sfîrşitul eneoliticului, au venit triburi de păstori din stepele nord-pontice, care sînt presupuse neamuri indo-europene, strămoşii geţilor.

Sînt cunoscute culturile precum Vinca-Turda (din Serbia şi Rumînia de azi) şi cultura Karanovo III-Vesselinovo (Bulgaria de azi).

În regiunea mediterană, pescarii culturii Cardium au colonizat întreagă peninsula italică şi regiuni de coasta din Spania şi Franţa. Grupuri de vînători-culegători s'au amplasat pe malurile Oceanului Atlantic, dezvoltînd noi tehnologii precum cea din sud-vestul Spaniei de azi, unde au fost ridicate morminte megalitice (dolmenii), precum şi în Danemarca de azi ocupată de cultura Ertebölle.

În mileniul al VI-lea î.Hr. s'au format cinci culturi regionale majore:

a. Cultura Danubiană – din nordul Franţei pînă în vestul Ucrainei, care ulterior s'a împărţit în cultura Boian în Rumînia şi Bulgaria, cultura Rossen în vest, cultura

Lengyel în Austria şi Ungaria
b. Cultura mediteraneană- din Italia şi Spania pînă în Franţa şi Elveţia, divizată în alte grupuri.
c. Cultura Dimini-Vinca: Grecia, Macedonia, Serbia, Slovenia şi Italia
d. În Estul Europei s'a remarcat cultura Dniepr-Don în Rusia şi Belarus unde au fost domesticiţi caii.
e. În Europa Atlantică: s'au dezvoltat un mozaic de culturi locale din Portugalia pînă în Suedia şi Franţa, adoptînd ritualurile funerare.

Alte culturi independente s'au dezvoltat în Andaluzia, sudul Greciei şi pe coastele rumîneşti ale Mării Negre, precum cultura Hamangia.

Cunoscută drept Epoca Cuprului, Chalcoliticul european a însemnat începutul folosirii primelor metale precum cuprul la nivel local. Cuprul a fost folosit pentru prima oară în Balcani în anii 5500-5000 î.Hr., fiind apoi folosit în Europa centrală şi estică.

În Epoca Bronzului timpuriu au început să se dezvolte diferite culturi arheologice: cultura Baden-Coţofeni, cultura „Cernavodă III-Belleraz”, cultura Glina, „cultura” Verbicioara etc. În această perioadă, cea mai importantă cultură din Muntenia şi Oltenia este cultura Glina.

Ocupaţiile principale ale oamenilor sînt agricultura, extragerea minereurilor şi creşterea animalelor.

Locuinţele sînt rectangulare şi de dimensiuni medii.

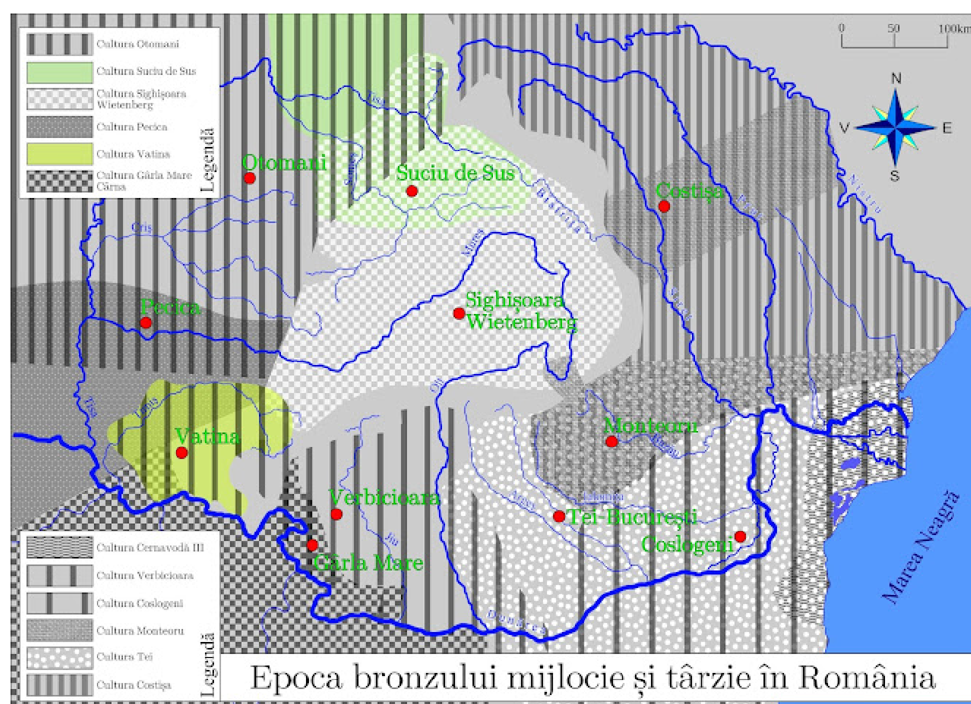
În ultima perioadă a bronzului timpuriu întîlnim tipuri vaste de podoabe (inele de buclă, brăţări, coliere, pandantive lucrate special din cupru, aur, argint şi, în special, bronz).

Cultura Verbicioara a fost identificată în anul 1949 prin săpăturile din staţiunea eponimă. La prima prezentare (foarte succintă de altfel) se considera că a avut o origine vestică, legată de complexele Periam-Pecica şi Vatina, pătrunzînd în Oltenia după grupa Glina III, pe care o împinge către est.

Referitor la înmormîntări, se considera că, la început, obiceiul era cel a înhumării morţilor, pentru ca apoi, în a III-a fază, să se constate practica incineraţiei. Pe baza conţinutului material, Verbicioara a fost inclusă în cinci faze.

În 5.500 î.Hr., Europa de Est e dominată de cultura Yamna, înlocuind cultura Dnieper-Donets, forţînd astfel populaţiile să emigreze în regiunea baltică şi în Danemarca de azi, unde s'au combinat cu nativii respectivi, ceea ce a dus astfel la crearea varietăţii lingvistice indo-europene.

În regiuni din zona Dunării şi Rumînia de azi este dominantă cultura Boian-Marica care se afirmă că fiind prima societate tribală care impune monarhia ca regim de conducere după cum atestă mormintele regale de pe coasta Mării Negre.

În perioada bronzului mijlociu, populaţia din Rumînia şi ţările vecine a fost delimitată de apariţia mai multor culturi importante; printre care se remarcă: cultura Otomani (întîlnită în Slovacia, în Rumînia la Sălacea), cultura Wietenberg (întîlnită în Transilvania), cultura Mureş, cultura Gîrla Mare (de la care s'au păstrat nişte minunate figurine şi statuete din lut).

Economia Epocii Bronzului se baza pe creşterea oilor, a caprelor şi a porcilor. În cultura Wietenberg, vitele mari au fost folosite, alături de cabaline, pentru tracţiune şi hrană.

În timpul Epocii Bronzului s'a constatat o evoluţie importantă, în special pe plan economic, faţă de eneolitic. S'au înmulţit, în acelaşi timp, şi manifestările artistice,

reprezentate de cultura Gîrla Mare, prin statuetele complexe, lucrate din lut.

Ideea generală despre Epoca bronzului este aceea că se instalează cultele uraniene (solare). Ca argumente, sînt folosite unele motive ornamentale, considerate a fi simboluri solare, ce apar frecvent redate pe ceramică sau pe piesele din metal: cercurile concentrice, cercurile însoţite de raze, zvastica.

Însăşi incineraţia este considerată a fi legată de aceste culte.

În spaţiul rumînesc sînt cunoscute trei sanctuare din Epoca bronzului: Sălacea (cultura Otomani, faza a II-a), judeţul Bihor; Balej (cultura Gîrla Mare) din Bulgaria, Monteoru (cultura Monteoru, judeţul Buzău).

Din aria culturii Wietenberg, faza II, se cunoaşte un loc de cult la Oarţa de Sus.

În legătură cu plastica antropomorfă, aceasta este mai slab reprezentată în această perioadă decât în perioada neoliticului. Singura cultură din spaţul nostru care este foarte bine reprezentată, din acest punct de vedere, este cultura „Žuto Brdo – Gîrla Mare”, la care se adaugă cultura „Szeremle-Bijelo Brdo-Dalj” din Ungaria și Croația. În aria celor două culturi s-au descoperit în jur de 340 piese, dintre care 244 sînt din aria Gîrla Mare.

S’au descoperit din această perioadă şi topoare miniaturale din lut (topoare-ciocan) sau securi duble. Securea dublă (labrys-ul) este frecvent în lumea minoică şi cea miceniană unde apare, cel mai adesea, în complexe de cult şi morminte (mormîntul securii duble de la Knossos), mai rar în complexe profane.

În spaţiul micenian are dimensiuni diferite, de la forme miniaturale pînă la forme uriaşe, de 1,20 de metri. Totuși, labrys-ul apare frecvent asociat şi cu luna şi poate fi şi un simbol al unei zeiţe a vegetaţiei, precursoare a Demetrei, care apare reprezentată pe sigilii miceniene aşezată sub un arbore. Ea are un topor în mînă şi primeşte, în dar, măciulii de mac şi fructe.

În bazinul mediteranean, multe culturi din sud-estul Franţei şi nordul Italiei au alcătuit uniuni prin care era distribuit silexul printr’o reţea de troc.

Sînt atestate şi conflicte după cum atestă rămăşiţele umane cu răni fatale, precum Ötzi, al cărui cadavru înghețat a fost găsit în Alpi cu un topor din cupru.

În regiunile atlantice sînt îmbunătățite practicile agricole.

În 4200 î.Hr. este atestată venirea unor grupuri umane din Asia Centrală în Europa, fiind cunoscuţi că indo-europeni.

Arheologii şi istoricii presupun că agricultorii indo-europeni din orientul apropiat s’au amplasat pe continentul european şi s’au amesctecat cu populaţia de vînători-culegători. Sînt folosiți caii pentru transport la mare distanță, crescînd mobilitatea.

În mileniul al III-lea î.Hr., populaţiile danubiene s’au organizat în cultura Baden.

Populaţia balcanică a fost restructurată după invaziile anterioare, exceptînd cea a Culturii Coţofeni din regiunea muntoasă care nu arată vreo influenţă estică sau indo-europeană.

În Bulgaria a înflorit cultura Ezero unde este folosit pseudo-bronzul (un aliaj al cuprului cu arsenic). În anii 2800 î.Hr. s’a format cultura Cicladică în Grecia de azi.

Nordul Europei este supus culturii danubiene, iar în est, populațiile indo-europene estice, amplasate dincolo de Volga al culturii Yamna, strămoşi ai Massa-Geților (scyți, sarmaţi, arieni), au ocupat sudul Rusiei şi Ucrainei.

În Europa vestică s'a creat o super cultură megalitică, extinsă din Suedia pînă în Spania. În 2400 î.Hr., populația culturii Corded Ware a populat și s'a extins în zonele danubiene şi nordice.

O altă populație, din Cultura Beaker, este prima care practică comerțul, tehnici de olărit şi ritualurile funerare specifice în Europa centrală.

Epoca bronzului european se caracterizează prin artefacte de bronz şi utilizarea uneltelor de bronz. Epoca bronzului începe cu epoca egeeană a bronzului în 3200 î.Hr. cu durata de pînă la aproximativ 600 î.Hr.

În Wiltshire, Anglia, la 3 mile vest de Amesbury, a fost construit complexul Stonhenge dintr'un inel de pietre în picioare, fiecare piatră în picioare avînd o înălțime de 4 metri, lățime de 2 metri și o greutate de aproximativ 25 de tone.

Stonehange

Pietrele sînt amplasate în cadrul lucrărilor de terasament în mijlocul celui mai dens complex de monumente din epoca neolitică și de epoca bronzului din Anglia, incluzînd cîteva sute de morminte, Arheologii cred că a fost construită între 3000 î.Hr. și 2000 î.Hr.

Civilizațiile au stabilit o rețea de comerț care a importat staniu și cărbune în Cipru, unde a fost extras cuprul și a fost combinat cu staniu pentru a produce bronz. Obiectele de bronz au fost apoi exportate pe scară largă și au susținut comerțul.

Un timpul celui de'al doilea mileniu î.Hr., Cultura Nuraghi a înflorit în insula Sardinia. A fost o cultură destul de omogenă, cu peste 7000 de clădiri impunătoare de turnuri de piatră, cunoscute sub numele de Nuraghe, au fost construite de această cultură pe întreaga insulă, împreună cu alte tipuri de monumente cum ar fi templele megaron, sanctuarele, mormintele giganților monumentali și templele sfinte.

Cultura Yamnaya era predominant nomadică, cu o practicare a agriculturii în apropierea rîurilor sudice Prut, Nistru, Bug, Don și Ural și a cîtorva dealuri pontice.

Cultura Catacomba, care acoperă mai multe culturi arheologice conexe, a fost prima care a introdus ceramică cu decorații și a arătat o utilizare a toporului de luptă lustruit, oferind o legătură spre Occident.

Cultura Atlantică a fost un complex cultural din epoca bronzului din anii 1300-700 î.H., care a inclus culturi diferite în Portugalia, Andaluzia, Galicia, Franța, Marea Britanie și Irlanda și a fost marcată de schimbul economic și cultural care a condus la un grad ridicat a similitudinii culturale expuse de comunitățile de coastă, inclusiv utilizarea frecventă a pietrelor chevaux-de-frize, înființarea unor castele de stîncă sau a arhitecturii domestice, uneori caracterizată de casele rotunde.

Înainte de apariția faimoasei civilizații minoice, coloniști amplasați în insulele grecești cultivau orz și grâu și cel mai probabil pescuiau prin Marea Egee.

De asemenea, au fost sculptori în piatră, atestați prin descoperirile semnificative ale figurinelor de marmură.

Prima mare civilizație cunoscută din Europa a fost cea minoica. Civilizația minoica a fost civilizația epocii bronzului care a apărut pe insula Cretă şi a înflorit din anii 2600 pînă în anii 1700 î.Hr.

A fost redescoperit la începutul secolului al XX-lea prin muncă arheologului britanic Arthur Evans . Durant îl va numi drept „prima legătură din lanțul european".

Civilizația minoică este deosebit de notabilă pentru palatele sale mari şi elaborate, sisteme sanitare elaborate şi au fost decorate cu fresce. Cel mai notabil palat minoic este cel al lui Knossos , urmat de cel al lui Phaistos.

Perioada minoică a cunoscut un comerț extins între aşezările Cretei, Egee şi mediteraneene, în special cu Orientul Apropiat. Prin intermediul comercianților şi artiştilor, influenţa culturală a Minosului a ajuns dincolo de Creta în Ciclade, Vechiul Regat al Egiptului, Cipru, Canaan şi Coasta Levantină şi Anatolia.

Unele dintre cele mai bune obiece de artă minoică sînt păstrate în oraşul Akrotiri pe insula Santorini , distrusă de erupția minoică.

Motivele declinului lent al civilizației minoice, începute în jurul anului 1550 î.H., sînt neclare; teoriile includ invazii miceneene în Elada continentală şi erupția vulcanică majoră din Santorini.

Minoicii au fost înlocuiți de civilizația miceniană care a înflorit prin anii 1600 -1100 î.Hr., cînd cultura helicică din Elada continentală a fost transformată sub influențe din Creta minoică.

Principalele oraşe miceniene erau Mycenae şi Tiryns în Argolis, Pylos în Messenia, Atena în Attica, Teba şi Orchomen în Boeotia şi Iolkos în Tesalia. În Creta, micenienii au ocupat Knossos.

Locațiile de aşezare miceneene au apărut şi în Epir, Macedonia, pe insulele din Marea Egee, pe coasta Mării Asiei, Levant, Cipru şi Italia. Artefactele miceneene s'au găsit bine şi în afara limitelor lumii miceniene.

Spre deosebire de minoici, a căror societate a prosperat din comerț, micenienii au avansat prin război.

Civilizația miceniană a fost dominată de o aristocrație de războinici. În jurul anului 1400 î.Hr., micenienii şi'au extins controlul în Creta, centrul civilizației minoice, şi a adoptat o formă de scriere (Linear A) pentru a scrie forma lor timpurie de elenă în Linear B.

Civilizația miceniană a dispărut odată cu prăbuşirea civilizațiilor din epoca bronzului de pe țărmurile estice ale Mării Mediterane. Prăbuşirea este frecvent atribuită invaziei doriene, deşi alte teorii descriu dezastrele naturale şi schimbările climatice.

Oricare ar fi cauzele, civilizația miceniană a dispărut definitiv după ce Mycenae şi Tirynth au fost distruse şi şi'au pierdut relevanţa.

Începutul secolului al XI-lea î.Hr. a deschis un nou context, acela al protogeometricului, începutul perioadei geometrice, Evul Mediu elen al istoriografiei tradiționale.

În Europa, epoca fierului este ultima etapă a perioadei preistorice şi a primelor perioade protoistorice .

Pentru o mare parte din Europa, perioada a ajuns la un sfîrşit brusc după cucerirea romană, deşi prelucrarea fierului a rămas tehnologia dominantă.

Fierul a fost introdus în Europa la sfîrșitul secolului al XI – lea î.Hr., probabil din Caucaz, și încet s'a răspîndit spre nord și spre vest de'a lungul următoriilor 500 de ani.

De exemplu, epoca de fier a Irlandei preistorice începe în jurul anului 500 î.Hr., cînd epoca elinească a fierului s'a încheiat deja, și se termină în jurul anului 400 d.Hr. Utilizarea la scară largă a tehnologiei de fier a fost pusă în aplicare în Europa simultan cu Asia.

Coiful de fier de la Ciumești

Începutul epoca fierului este marcat de noi grupări culturale sau, cel puţin, de termeni, cu declinul civilizatiei miceniene, în timp ce în Europa Centrală cultura Urnfieldului a fost înlocuită de cultura Hallstatt.

În nordul Italiei, cultura Villanovan este considerată începutul civilizației etrusce. La fel ca cultura succesorului său La Tène, Hallstatt este privită ca fiind de origine geto-celtică.

Principala invenţie a epocii Hallstatt este metalurgia fierului. Folosirea metalelor – aramă, plumb, aur – a precedat cu cîteva milenii începuturile epocii fierului. În această perioadă s'a generalizat metalurgia bronzului şi, apoi, a fierului.

În jurul anului 800 î.Hr. metalurgia fierului ajunge şi la triburile getice de pe teritoriul Rumîniei, marcînd începutul epocii fierului.

Pe teritoriul Rumîniei, în perioada timpurie a culturii Hallstatt, obiecte de fier au apărut aproape de cursul inferior al Dunării, la Babadag și Cernatu de Sus. Au apărut şi cetăţi fortificate, care îndeplineau rolul de cetăţi permanente sau de refugiu. Locuinţele simple aveau pereţii de lemn pe fundaţii de piatră.

Fenomenul major care caracterizează viaţa spirituală în această perioadă este apariţia panteonului, chiar dacă in cadrul anumitor populaţii au dăinuit credinţe ancestrale, cum ar fi animismul, cultul naturii.

Panteonul se caracterizează prin asocierea unor expresii umane cu principii naturale, sociale, economice. S'a manifestat la geţi în general şi la celţi, traci, iberici în particular.

Epoca fierului în România este perioada din istorie în care oamenii folosesc fierul şi stăpînesc procesul tehnologic al obţinerii acestuia. Potrivit expresiei lui Fr. Engels, în întreaga Europă epoca fierului este mai bogată în progrese ale producţiei decît toate epocile anterioare luate laolaltă. Aceasta se datorează folosirii noului metal, din care se puteau făuri unelte mai rezistente şi mai productive.

Plugul cu brăzdar de fier permite obţinerea unor recolte superioare, iar topoarele, cleştile, ciocanele, ferăstraiele, dălţile, sfredele, tîrnăcoapele și sapele de fier sporeau considerabil productivitatea muncii în diferite ramuri de activitate.

Aceeași superioritate o aveau şi armele de fier asupra celor de bronz sau de piatră. De fapt, utilizarea fierului elimină cu desăvîrşire uneltele şi armele de piatră.

În avîntul creat de folosirea pe scară largă a fierului se încadrează şi ramurile economice fără legătură directă cu metalurgia.

Astfel, se dezvoltă creşterea vitelor, ţesutul şi olăritul; acum începe să se folosească şi pe teritoriul ţării noastre roata olarului. Meşteşugurile cer o specializare tot mai accentuată şi multe meserii nu se mai pot practica pe lîngă casă, împreună cu agricultura şi creşterea vitelor.

Se petrece, ca urmare, cea de'a doua diviziune socială a muncii: deprinderea meşteşugarilor ca o categorie socială aparte în cadrul triburilor. Schimbul de produse e mult mai intens; se poate vorbi acum de o adevărată, deşi încă redusă, producţie de mărfuri, adică o procucţie destinată schimbului. Pentru înlesnirea schimburilor de produse începe să fie folosită moneda.

Creşterea productivităţii muncii determină schimbări profunde în structura societăţii daco-getice. Familia patriarhală se fărîmiţează în mai multe familii mici (formate din părinţi şi copii), care reuşesc să'şi asigure traiul prin munca lor.

În mod firesc, aceste familii mici, monogame, ajung acum stăpîne pe unelte, vite şi roadele muncii; treptat, împărţirea periodică a loturilor din ogorul obştesc încetează să se mai practice şi pămîntul arabil ajunge în proprietatea privată.

Legăturile gentile își pierd însemnătatea și locul obștilor patriarhale îl iau treptat obștile sătești (sau teritoriale), care grupează familiile locuind în aceeași așezare, fără a fi neapărat înrudite între ele.

Se înțelege că extinderea proprietății private duce la adîncirea inegalității de avere între membrii societății și la întărirea aristocrației gentilico-tribale, care devine posesoare de pămînturi întinse, de turme de vite și de sclavi.

Trăsăturile caracteristice ale epocii fierului nu apar toate dintr'o dată. Topoarele încep să fie făurite din noul metal încă de pe la 800 î.Hr., dar brăzdarul de plug de fier își face apariția numai în secolul al II-lea î.Hr. Moneda apare și ea abia pe la mijlocul epocii, ca și fenomenele de detrămare a obștilor patriarhale.

Pe temeiul dezvoltării tehnico-economice și social-politice, știința împarte epoca fierului în două perioade sau vîrste: prima vîrstă a fierului, numită, după o localitate din Austria, Hallstatt sau perioada hallstattiană și a doua vîrstă a fierului, numită, după o plajă a unui lac elvețian, Laténe.

Perioada hallstatiană ocupă intervalul de timp dintre 800 și 300 î.Hr., iar perioada sau cultura Laténe veacurile următoare pînă la 106 d.Hr. Aceasta din punct de vedere arheologic, căci din punct de vedere social-economic și politic epoca fierului, ca epocă a comunei primitive, ia sfîrșit mai repede (circa 80 î.Hr.), odată cu formarea regatelor getice.

Istoricul antic Herodot îi pomenește, pentru anul 514 î.Hr., pe geții dobrogeni ca pe o ramură distinctă a numerosului neam ”tracic” așa cum vedeau ei neamul nordic, știind că ”trake” în limba elenă veche însemna ”miazănoapte”.

Aceasta înseamnă că încă în prima vîrstă a fierului se produsese diviziunî în cadrul marelui neam getic, știind că dorienii și aheii care formau încet dar sigur Elada antcă se trăgeau și ei dintre geți. Sîntem, de aceea, îndreptățiți să vedem în geți pe creatorii șî purtătorii culturii hallstattiene în spațiul Balcanic.

În unele regiuni ale spațiului rumînesc de azi sînt menționați, așadar, în diferite perioade, și triburi care purtau deja alte etnonime ce desemnau anumite regiuni vaste unde se deplasau, precum Illiria cu illiri (prin sec. VIII î.Hr. în Oltenia), Scyţia cu scyţi (pe la anul 600 î.Hr. în Transilvania), Sarmaţia cu sarmaţi (roxolanii migrează în secolele II -I î.Hr. spre apus, pătrunzînd în regiunile extracarpatice unde convieţuiesc cu geţii carpatici şi participă alături de bastarni şi iazygi care erau tot geţi sarmaţi, la raidurile din Moesia romană în anii 68-69, 85-86 d.Hr.), Tracia cu traci (sec. V î.Hr. în Dobrogea), dar și triburi care nu desemnau regiuni cunoscute, precum celţii (pe la mijlocul sec. IV î.Hr. Ardeal), sau bastarnii (mijlocul sec. III î.Hr. în Moldova).

Istoricii consideră că toate aceste triburi ce s'au insinuat în spaţiul carpato-dunărean au sfîrşit prin a fi asimilate de autohtoni, în masa cărora s'au topit, aserţiune cu care putem fi în consonanţă deoarece toate aceste triburi își aveau obîrșia tot în marele neam al geţilor, şi care roiau în spaţiul european din diverse interese (hrană, păşuni, comerţ, mercenariat etc).

Prima jumătate a perioadei hallstattiene este caracterizată prin formarea şi răspîndirea pe teritoriul ţării noastre a culturii Basarabi. Aşezările şi cimitirele descoperite la Basarabi (Oltenia), Bucureşti, Poiana (Moldova), Răhău (Transilvania) şi în alte localităţi dovedesc dezvoltarea metalurgiei fierului şi orientarea triburilor locale spre practicarea cu precădere a agriculturii.

Această situaţie se menţine şi în a doua parte a perioadei de cînd datează descoperirile de la Bîrseşti (în ţinutul Vrancei) şi Ferigele (Oltenia), unde au fost găsite întinse necropole (cimitire) de incineraţie, în care peste mormintele bogate în obiecte de metal şi în vase de lut ars au fost ridicate mari movile de pămînt.

Din perioada hallstattiană finală datează puternicele cetăți getice de la Stînceşti, Cotnari şi Moşna (Moldova, ridicate, probabil, ca stavilă împotriva sciţilor din stepele nord-pontice. Dintre descoperirile aparţinînd altor triburi stabilite pe teritoriul Geţiei merită amintite cimitirile scytice de la Ciumbrud şi Cipău (Transilvania).

Întemeierea coloniilor elineşti (dorienii şi aheii care au construit societatea elenă avîndu'şi originile printre strămoşii geţilor) au loc în cursul primei vîrste a fierului cînd se petrece un eveniment care va avea înrîuriri profunde asupra dezvoltării societăţii getice în ansamblu, amplasarea acestor colonii elineşti pe ţărmul dobrogean al Pontului Euxin (Marea Neagră) facilitînd un schimb comercial crescut. De asemenea, geţii localnici asigurau un protectorat necesar oricărei aglomeraţii urbane.

Cea dintîi colonie – Histria – a fost întemeiată în a doua jumătate a secolului al VII-lea î.Hr., pe malul golfului (azi lacului) Sinoe. Cam după un veac, în sudul Dobrogei, pe locul actualei Mangalii, apare oraşul Callatis, iar pe locul Constanţei de astăzi – oraşul Tomis. Elenii stabiliţi în aceste colonii exploatau bogăţiile solului şi ale mării (grîu. lemn, peşte) şi făceau schimb de produse cu băştinaşii geţi: luînd de la ei grîne, ceară, miere, piei de animale, lemn şi chiar sclavi, negustorii eleni le aduceau din Elada vinuri şi untdelemn, ceramică de lux şi obiecte de podoabă.

Treptat, oraşele elineşti de pe litoralul Dobrogei cresc ca însemnătate economică. Unele mărfuri cerute de autohtoni continuă să fie importate din Elada, dar multe se confecţionează pe loc, în atelierele histriene, callatiene şi tomitane. Prima care ajunge la o producţie proprie de mărfuri este Histria, pe la mijlocul secolului al V-lea î.Hr.; comerţul său cu populaţia getică în primul rînd, este atît de viu, încît oraşul bate monedă proprie de argint şi de bronz.

Exemplul Histriei e imitat, un veac mai tîrziu, de Callatis şi apoi de Tomis. De prin secolul al III-lea î.Hr., atît din pricina împrejurărilor istorice, cît şi din cauza înnisipării ieşirii din golful Sinoe, economia Histriei decade, pe primul plan impunîndu'se colonia Callatis.

În coloniile dobrogene viaţa culturală e intensă şi de un elenism veritabil. Inscripţiile oficiale şi private sînt scrise într'o limbă elenă pură şi corectă; tinerii erau educaţi după tradiţiile elene, în gimnazii, iar relaţiile culturale cu alte oraşe greceşti erau vii. La Histria avem cunoştinţă chiar de existenţa unui teatru.

Din coloniile dobrogene s'au ridicat cărturari care au adus o contribuţie valoroasă la dezvoltarea culturii greceşti în ansamblu.

Elenă este şi arta coloniilor dobrogene, ilustrată prin temple în stil doric descoperite la Histria, prin numeroase fragmente arhitectonice şi statuete de piatră, metal şi ceramică, găsite în săpături. Locuitorii celor trei oraşe se închinau divinităţii elineşti, deşi în această privinţă au suferit şi o anumită influenţă autohtonă.

Întemeierea ca oraşe-state, coloniile greceşti din Dobrogea au cunoscut o evoluţie de la regimuri oligarhice, caracterizate prin concentrarea puterii în mâinile unei pături subţiri de bogătaşi (în elineşte oligos = puţin şi arche = putere), la regimuri democratice sclavagiste (sec. V î.Hr.).

Pentru aceste orașe, stabilite în mijlocul populației getice, era extrem de important să întrețină relații de bună vecinătate cu autohtonii. În legătură cu aceasta, datele concrete sînt foarte puține, dar e probabil ca raporturile să fi fost, în general, bune.

Totuși, cîteodată relațiile se înrăutățeau și se ajungea chiar la conflicte; acesta pare să fi fost cazul în anul 514 î.Hr., cînd histrienii îl ajută pe Darius I, regele perşilor, care, în expediția sau împotriva geto-scyţilor de la nordul Mării Negre, trece prin Dobrogea şi'i supune pe geți.

Alteori, geţii și elenii sînt aliați, cum s'a întîmplat în anul 339 î.Hr., cînd se opun împreună năvălirii în Dobrogea a căpeteniei scyte Ateas.

Îndată după aceea, Dobrogea întreagă ajunge sub stăpînirea regilor macedoneni Filip al II-lea și Alexandru cel Mare, iar după moartea acestuia din urmă – sub stăpînirea unui general și succesor al său, regele Traciei, Lisimah. Împotriva lui Lisimah se răscoală în două rînduri, dar fără succes, orașele elineşti sub conducerea coloniei Callatis.

După moartea lui Lisimah, coloniile elineşti, independente dar mereu atacate de bastarni şi de geţii din Tracia, sînt nevoite să ceară protecţia scump plătită a căpeteniilor getice, dar și scyte.

În sfîrşit, prin anii 72-71, în timpul războiului dintre Roma și Mitridate, regele Pontului, pămîntul Dobrogei este călcat pentru prima dată de armatele romane. Generalul Lucullus obligă coloniile elineşti să încheie cu Roma tratate de alianță, care le puneau într'o veritabilă dependenţă față de puterea romană.

Trăind într'un strâns și continuu contact cu elenii, geții au suferit o influență relativ puternică în domeniul culturii materiale. În așezarea de la Tariverde (lîngă Histria), în stratul arheologic aparţinând secolului al VI-lea î.Hr., s'au descoperit, alături de ceramica autohtonă, numeroase fragmente de vase antice de lux.

Amforele grecești din Rhodos și Thasos se găsesc răspîndite în aproape toată zona extracarpatică a Rumîniei și geţii încep să le imite. Prin aportul lor la dezvoltarea forţelor de producție ale băştinaşilor, la intensificarea comerţului și prin exemplul de organizare social-politică pe care'l ofereau, coloniile elinești au contribuit la grăbirea procesului de dezvoltare în societatea getică.

În perioada Laténe au loc schimbări însemnate în economia și viața social-politică a geţilor. Acum ia un considerabil avînt metalurgia fierului; tot mai multe și mai variate sînt uneltele făurite din acest metal, cea mai importantă dintre ele fiind brăzdarul de fier pentru plug, care permite dezvoltarea agriculturii. Din fier sînt făurite și armele, iar vasele de lut sînt tot mai frecvent modelate cu ajutorul roţii olarului; și celelalte meşteşuguri cunosc un mare avînt.

O ocupație importantă rămîne, în continuare, creșterea vitelor mari, a oilor etc; arheologii au descoperit în Munţii Orăştiei și urmele unor stîne getice. Tot în cadrul culturii Laténe geţii încep să bată monedă proprie, inspirată de monedele macedonene și elinești. obștea patriarhală e definitiv înlocuită cu obștea sătească, iar triburile getice se grupează în puternice uniuni războinice, capabile să ţină piept oricărui dușman.

Societatea getică ajunge în această perioadă în pragul formării unui mare regat și chiar va trece acest prag.

Trecerea de la prima la cea de'a doua vîrstă a fierului are loc ca urmare a dezvoltării forţelor de producţie în societatea getică.

Deşi există, poate, anumite regiuni care cunosc, o vreme. un progres ceva mai rapid, această trecere se petrece cam în acelaşi timp pe întreg teritoriul getic carpatic; începutul perioadei Laténe poate fi stabilit în jurul anului 300 î.Hr.

Deşi au avut un rol secundar, influenţele externe au contribuit, totuşi, la grăbirea procesului de trecere de la perioada hallstattiană la perioada Laténe. În regiunile extracarpatice s'a făcut simţită mai ales influenţa coloniilor elineşti şi a geţilor din Tracia.

În Transilvania, factorul care a ajutat la formarea culturii Laténe a fost elementul geto-celtic. Toate triburile de origine getică se influenţau reciproc, dar se ajungeau deseori şi la conflicte armate.

Pe teritoriul ţării noastre, şi anume în Transilvania, celţii au pătruns în jurul anului 350 î.Hr.; o aşezare geto-celtică s'a descoperit la Ciumeşti (jud. Satu Mare), iar morminte ale lor la Ciumeşti, Fîntînele (jud. Bistriţa-Năsăud), Apahida (lângă Cluj-Napoca), Mediaş etc. Adeseori, vertigii geto-celtice se găsesc împreună cu cele autohtone, împrejurare care dovedeşte convieţuirea celţilor cu geţii.

Convieţuind cu autohtonii, geto-celţii sfârşesc prin a fi asimilaţi de aceştia (sec. II î.Hr).

Privită din punct de vedere arheologic, cultura Laténe, specifică celei de'a doua vîrste a fierului, durează de la anul 300 î.Hr pînă la 106 dşHr., anul cuceririi a unei părţi din Geţia de către romani.

Privită sub aspect social-economic şi politic, perioada Laténe durează însă numai pînă la începutul sec I î.eHr., cînd în Geţia se formează societatea împărţită în clase şi ia naştere regatul lui Burebista.

Geţia a fost întotdeauna o răscruce de drumuri, un regat deschis celor mai diverse curente de civilizaţie, o punte de legătură între Peninsula Balcanică şi teritoriile din răsărit, centrul şi nordul Europei. Geţii au intrat de timpuriu în contact cu civilizaţiile altor neamuri, prelucrînd de la ele o serie de elemente avansate, dar exercitînd, în acelaşi timp, o influenţă asupra lor.

Influenţe persane şi scytice se simt în stilul obiectelor de argint şi de argint aurit răspîndite în lumea getică în sec. IV î.Hr. şi descoperite la noi în mormintele de la Agighiol (jud. Tulcea) şi Peretu (jud. Teleorman), la Băiceni (lîngă Iaşi) şi Coţofeneşti (jud. Prahova).

Pe de altă parte însă, geto-scyţii care au pătruns în Transilvania au preluat de la autohtoni anumite obiecte şi, pînă la urmă, au fost asimilaţi prin limbă şi tradiţii.

Acelaşi lucru s'a întîmplat şi cu geto-celţii, care adoptă ritul de înmormîntare al autohtonilor geţi – incineraţi.

Gustul autohton se răsfrînge şi asupra produselor meşteşugăreşti ale coloniilor greceşti din Dobrogea, destinate cu precădere geţilor.

Mai tîrziu, geţii sînt influenţaţi de cultura materială şi spirituală romană, iar la rîndul lor exercită o anumită influenţă asupra sarmaţilor (sarmo-geţilor) rupţi din sînul Massa-geţilor arieni.

Geții carpatici s'au dovedit întotdeauna receptivi la elementele înaintate din civilizația altor triburi frățești genetic, dar nu s'au mulțumit să le imite, ci le'au adaptat în mod creator la propriile lor nevoi, gusturi și tradiții.

Așadar, contactul cu alte civilizații ale antichității (persană, elinească, romană etc.) a îmbogățit civilizația getică din Carpați, dar fără a'i răpi originalitatea.

GEȚII EURO-INDIENI (INDO-EUROPENI)

Suetoniu vorbește de regii regatului ”Getarum”: ”Cosoni Getarum regi” și ”dein Cotisio, regi Getarum”.

Geți https://ro.wikipedia.org/wiki/Ge%C8%9Bi

Tyra-geți https://ro.wikipedia.org/wiki/Tyrage%C8%9Bi

Massa-geți https://ro.wikipedia.org/wiki/Masage%C8%9Bii

Tissa-geți https://en.wikipedia.org/wiki/Thyssagetae

Iler-geți https://en.wikipedia.org/wiki/Ilergetes

Indi-geți https://en.wikipedia.org/wiki/Indigetes

Geați https://en.wikipedia.org/wiki/Geats

Samo-geți https://en.wikipedia.org/wiki/Samogitians

Sarmogeți (sarmogetae) https://books.google.ro/books?id=Rx1YAAAAcAAJ&pg=PA62&dq=sarmogetae&hl=ro&sa=X&ved=0ahUKEwiS0s6Ate3SAhXEbZ0KHUZ_B70Q6AEIGjAA#v=onepage&q=sarmogetae&f=false

Sargeți https://ro.wikipedia.org/wiki/Sarge%C8%9Bi

SarmoGeți (Samaiten) https://books.google.ro/books?id=X8YHiRyVuzEC&pg=PA62&dq=sarmogetae&hl=ro&sa=X&ved=0ahUKEwiS0s6Ate3SAhXEbZ0KHUZ_B70Q6AEIITAB#v=onepage&q=sarmogetae&f=false

Getuli https://en.wikipedia.org/wiki/Gaetuli

Goți https://en.wikipedia.org/wiki/Goths

”Apoi, în timpul domniei la goți a lui Buerebista, a venit în Goția Deceneu, pe vremea cînd Syla a pus mîna pe putere la Roma. Primindu'l pe Deceneu, Buerebista i'a dat o putere aproape regală. După sfatul acestuia goții au început să pustiească pămînturile germanilor pe care acuma le stăpînesc francii”, Jordanes.

Jeți https://en.wikipedia.org/wiki/Jat_people

yuezhi https://en.wikipedia.org/wiki/Yuezhi

Myr-geți, Pien-geți, Thussa-geți, Tyran-geți https://books.google.ro/books?id=HzNDAAAAcAAJ&pg=PA311&lpg=PA311&dq=myr+getae&source=bl&ots=ND7S16_mA4&sig=DxcBfwNj_mnTDuDKwIyo3hSqUmE&hl=ro&sa=X&ved=0ahUKEwifjpeDndDRAhWTF8AKHbtWCqAQ6AEIHTAA#v=onepage&q=myr%20getae&f=false

Myso-geţi, An-geţi şi multe alte forme corupte mai există printre aşa-zisele popoare menţionate de aşa-zişii ”istorici” de'a lungul vremurilor.

La aceste ”neamuri” care erau doar unul singur, şi care a dus etnonimul geţilor în forme diverse peste tot în Europa, Asia şi Africa, se adaugă neamurile care fac parte din acelaşi mare grup genetic R1: cimerienii, celţii, hitiţii, troienii (tracii), brigii (frigienii), ilyrii, dorienii, aheii, lydienii, odrysii, macedonenii, arienii (iranienii), toch-arienii, scyţii etc..

În această prima perioadă, civilizaţia fierului pătrunde în spaţiul rumînesc de azi şi, în special, în zona Olteniei, dinspre Banat, pe valea Dunării, dînd naştere aspectului cultural de tip Vîrtop, caracteristic prin ceramica de culoare neagră, metalică, decorată cu caneluri.

În colecţia dedicată primei epoci a fierului, atrag atenţia, în mod deosebit, piesele hallstattiene descoperite la Basarabi, lîngă Calafat.

Ceramica găsită în tumulii funerari de aici a dus la definirea unei noi culturi, cultura Basarabi.

Formele ceramice rare găsite în complexele funerare de la Balta Verde, judeţul Mehedinţi, şi Vîrtop, depozitul de tipare din piatră folosite la turnare a topoarelor de tip celt din bronz, descoperit la Pleniţa, armele şi podoabele de fier şi bronz din inventarul mormintelor necropolei de la Basarabi, brăţările plurispiralice şi

pandantivele circulare din depozitul de podoabe de bronz de la Ghidici, sînt piese de referință ale epocii fierului din Oltenia.

În privința ritualurilor funerare, înhumarea devine preponderentă, înlocuind, cu timpul, incinerarea. Fenomenul de stratificare socială a dus la o dezvoltare fără precedent a artelor minore. Importanța persoanei era adesea sugerată prin purtarea de obiecte de prestigiu, cel mai adesea confecționate din diverse metale.

Așezările perioadei Hallstatt erau, în general, de dimensiuni mici, ocupate de cîteva familii, de obicei grupate în jurul unei fortificații care, în caz de pericol, constituia cetatea de refugiu. Numărul așezărilor mici de jur împrejurul fortificației era variabil, de la cîteva zeci la peste o sută (de exemplu complexul de la Wicina, Polonia).

Nu au avut loc mari mișcări de populații, cu excepția migrațiilor celților, care au ajuns pînă la Babilon (324 î.Hr.). Din punct de vedere al structurii sociale, unitatea de bază o constituia familia, principala forță economică. Populația era preponderent rurală, agricolă. În perioada Hallstatt timpurie se pare că se ajunsese la o relativă egalizare socială.

Cultura La Tène a reprezentat o cultură europeană a Epocii Fierului. La Tène este situl prototip și acest termen este utilizat de arheologi pentru perioada mai tîrzie a culturii și artei vechilor geto-celți. Deși termenul este ferm înrădăcinat în înțelegerea populară, prezintă numeroase probleme pentru istorici și arheologi.

Cultura a devenit foarte răspîndită, și prezintă o mare varietate de diferențe locale. De multe ori este distinsă de culturile precedente și de cele mai apropiate, în principal prin stilul La Tène ale artei geto-celtice, caracterizate prin decorațiuni curbe de forma unor vîrtejuri și asociate cu predilecție confeciților metalice.

Cultura La Tène s’a dezvoltat și a înflorit în epoca târzie a fierului (între aproximativ 500 î.e.n. și cucerirea romană din secolul I î.Hr.) în Belgia, estul Franței, Elveția, Austria, sudul Germaniei, Cehia, Polonia, Slovacia, Slovenia, Croația și unele părți din Ungaria, Ucraina și Rumînia.

La Celtiberienii din vestul Iberiei s’au regăsit multe dintre aspectele culturii La Tène, deși a lipsit în general stilul artistic propriu al acesteia. Spre nord a prelungit Epoca Fierului pre-romană din Europa de Nord, incluzînd cultura Jastorf din nordul Germaniei.

Cultura La Tène s’a dezvoltat în afara epocii de început a fierului (cultura Hallstatt), aparent fără o perioadă de tranziție culturală.

Aceasta s’a produs ca urmare a puternicelor influențe mediteraneene ale elenilor din Galia pre-romană, ale civilizației etrusce, și ale Culturii Golasecca.

Barry Cunliffe a identificat geneza culturii La Tène în secolul V, prin apariția a două zone de putere și inovație: una aflată în vest în arealul Marna – Mosella, care avea legături comerciale cu cîmpia Padului prin intermediul trecătorilor alpine centrale spre cultura Golasecca și alta în zona de est a Boemiei, cu legături separate spre marea Adriatică prin rutele alpine estice spre cultura Veneților.

O schimbare a centrelor de colonizare a avut loc în secolul al IV-lea.

Materiale aparținînd culturii La Tène s’au răspîndit pe o suprafață mare, incluzînd părți din Irlanda și Marea Britanie, nordul Spaniei, partea de nord a centrului Italiei,

Burgundia, și Austria.

Morminte sofisticate descoperite de arheologi au dezvăluit o largă rețea comercială. În localitatea Vix din Franța, o femeie din elita locală a fost înmormîntată în secolul VI î.Hr. cu un mare vas de bronz folosit la amestecarea vinului, fabricat în Elada.

Exporturile din ariile culturale de tip La Tène în alte zone culturile mediteraneene s'au bazat pe sare, cositor, cupru, chihlimbar, lînă, piele, blănuri și aur.

Cultura La Tène nu a avut o scriere proprie. Rare exemple de inscripții elinești există totuși, precum și mai tîrziu monede geto-celtice cu inscripții adesea latine. Aspectele sale culturale și istorice s'au regăsit în scrierile autorilor clasici, de cele mai multe ori pradă unor viziuni ostile și stereotipe.

Epoca de fier în Europa se caracterizează printr'o elaborare a desenelor și modelelor de arme, unelte și unelte. Acestea nu mai sînt aruncate, ci forjate în formă, iar decorarea este elaborată mai degrabă in forma curbilină decît simpla rectilinie.

Formele și caracterul ornamental al armelor nord-europene seamănă în unele privințe cu arme romane, în timp ce în alte privințe ele sînt specifice și evident reprezentative pentru arta nordică.

Cultura geto-celtică s'a extins într'o mare parte a Europei Centrale și, ca urmare a invaziei galice în Balcani și Asia Centrală.

Cîteva Triburi geto-celtice cele mai cunoscute au fost:

Arvenii – trib gallic, unul dintre cele mai puternice triburi din centrul Galiei
Incenii – trib breton, stabilit în sudul Marii Britanii
Lusitanii – trib iberic amplasat în vestul Spaniei
Boii – amplasați în Boemia și Germania de azi

Tracii – geții din Tracia erau amplasați în sudul peninsulei balcanice, unde au creat un mare regat al odrisilor

Galatia – formațiune geto-celtică alcatuită în Asia Mică (Turcia de azi) în urma migrației din secolul III î.Hr.

Ardiaei – trib geto-iliric amplasat pe coasta Mării Adriatice

Populații geto-germanice s'au amplasat în nordul si centrul Europei, cele mai cunoscute fiind Suevii (Șvabii), Cheruscii, Cimbrii (Cimerieni) sau Marcomanii.

Alte triburi nomade s'au amplasat in estul Europei: Masa-Geți, scyți, roxolani etc

Citiți și: CE SPUN STRĂINII DESPRE MARELE NEAM AL GEȚILOR "CEI CRUZI"

Resurse: Despre toate, pe scurt – De la Big Bang la ADN, Bill Bryson, editura Polirom,
Adams, Jonathan; Otte, Marcel (1999). "Did Indo-European Languages Spread Before Farming?". Current Anthropology, Miles, David (2016), The Tale of the Axe: How the Neolithic Revolution Transformed Britain. London, UK: Thames & Hudson. Gimbutas, M (1980), "The Kurgan wave migration (c. 3400–3200 î.Hr.) into Europe and the following transformation of culture". Journal of Near Eastern Studies, Manual Istorie VIII (Istoria antică și medie) – Editura didactică și pedagogică București 1984 – Epoca fierului în Rumînia, Wikisource Jackson, Henry (1911),

”Socrates”, În Chisholm, Hugh. Encyclopædia Britannica. 25 (ed. 11). Cambridge University Press. p. 331, Cristian Ştefan-Epoca Bronzului, pagina 1, archaeology.ro, prehistoire.e-monsite.com, britannica.com, descopera.org, genome.gov, mbe.oxfordjournals.org, ncbi.nlm.nih.gov, ashg.org, genome.cshlp.org

Vatra Stră-Rumînă Dacii Geţii Pelasgii Geţia Dacia ROMANIA RUMÎNIA

RUMÎNII ÎN ISTORIA GENOMULUI UMAN O întrebare care preocupă azi specia umană este legată de viitorul oamenilor, sau mai precis dacă va evol...

(niciun titlu)

RUMÎNII ÎN ISTORIA GENOMULUI UMAN O întrebare care preocupă azi specia umană este legată de viitorul oamenilor, sau mai precis dacă va evol...

(niciun titlu)

DESTRUCTURAREA RUMÎNIEI DE CĂTRE RUSIA Mai jos prezentăm modul diabolic al destructurării unui stat. Promovarea incompetenților, birocrati...